

INKLUSIONS- UNDERSØGELSE

JUNI 2022

Indhold

Indledning.....	2
Resume og hovedkonklusioner	3
Om undersøgelsen.....	6
Analyse	9
Elever med støttebehov under 9 timer (spørgsmål 6-10, tabel 3-6)	9
Elever, der har særlige og mere vidtgående udfordringer (spørgsmål 11-16, tabel 7-12).....	10
Kompetenceudvikling, vejledning og rådgivning (spørgsmål 17-24, tabel 13-20)	12
Skolernes arbejde med inklusion (spørgsmål 25-30, tabel 21-26).....	14
Inklusion og arbejdsmiljø (spørgsmål 31-38, tabel 27-38).....	16
Bilag 1: Bearbejdede grafer i FLF's rapport.....	20
Bilag 2: Undersøgelsens spørgeramme	36

Indledning

Bestyrelsen i Frederiksberg Lærerforening (FLF) besluttede i august 2021 at udarbejde en undersøgelse af inklusionsarbejdet, som det ser ud på skolerne *inden* implementeringen af mellemformer og andre delprojekter i Frederiksberg Kommunes omstillingsprojekt for specialområdet.

Det er foreningens opfattelse, at der mangler et systematisk grundlag for og blik på inklusionen, som den ser ud på skolerne i dag. Dette billede er vigtigt for at kunne gøre sig overvejelser om, hvordan fremtidens inklusionsindsats skal formes, så den tager højde for den virkelighed, som elever, lærere og ledere oplever i skolens daglige virke.

Formålet med undersøgelsen er at danne grundlag for foreningens arbejde med og holdning til Frederiksberg Kommunes implementering af mellemformsprojektet (det senere omstillingsprojekt), som blev besluttet i forbindelse med Budget 2020.

Bestyrelsen i FLF håber desuden, at undersøgelsen som fælles vidensgrundlag kan finde anvendelse til kvalificering af inklusionsindsatsen på såvel praksisnært niveau på skolerne, på forvaltningsniveau som på politisk niveau.

FLF's formand og næstformand uddyber, kvalificerer og drøfter gerne rapportens indhold.

God læselyst

Bestyrelsen i Frederiksberg Lærerforening

Resume og Konklusioner

Inklusion af elever med støttebehov under 9 timer

Udfordring

Stort set alle lærere på almenområdet står alene i deres daglige undervisning af elever, der har et *uimødekommet* behov for støtte til hhv. faglige eller sociale/adfærdsmæssige udfordringer. Jo flere elever, der er i en klasse, der har behov for faglig støtte udover den, læreren selv kan give dem, jo mindre oplever læreren at kunne imødekomme elevernes behov. Dog ser det ud til, at sandsynligheden for, at skolen imødekommer støttebehov, er større, når der i klassen er mere end 2 elever med sociale/adfærdsmæssige udfordringer. Under alle omstændigheder er der grænser for, hvad læreren kan løse alene i undervisningen med sin undervisningsdifferentiering.

Løsning

En løsning kan være flere tolærertimer. Så snart der ikke kun er sociale eller adfærdsmæssige problemstillinger, men der også opstår faglige udfordringer, er det vigtigt, at den anden voksne også er en fasttilknyttet lærer.

Inklusion af elever med vidtgående udfordringer, støttebehov over 9 timer

Udfordring

På almenområdet er det almindeligt, at lærerne i den almindelige undervisning har elever med diagnoser eller elever, som kommer fra et specialtilbud. Der opleves generelt et underskud af specialpædagogiske kompetencer hos de personer, der varetager støttefunktionen i klassen, og op mod 1/5 af de adspurgte oplever, at støttefunktionerne varetages af ikkeuddannet eller løst tilknyttet personale. Kun 1/3 oplever, at støttepersoner til elever med særlige og mere vidtgående udfordringer har de fornødne kompetencer til at varetage denne funktion. Den enkelte lærer ved ikke nødvendigvis, hvilke støttekrav den enkelte elev har, men oplever generelt, at støttens omfang og varighed ikke står mål med behovet.

Løsning

En løsning kan være flere fastansatte lærerressourcer med specialpædagogiske kompetencer, der kan indgå i den daglige undervisning sammen med læreren i co-teaching-ordninger. Desuden er der brug for en mere klar systematik og tydelighed omkring forholdet mellem visitation, vurdering af konkret behov for støtte og den faktisk tildelte støtte, så den enkelte lærer kender rammen om arbejdet og kan byde aktivt i opgaven.

Kompetenceudvikling, vejledning og støtte

Udfordring

Lærerne mangler kompetencer til at løfte inklusionsindsatsen i den daglige undervisning.

PLC udgør en støtte for lærerne ift. inklusionsopgaven, men har ikke de fornødne ressourcer til at gå med ind i klassen og arbejde med inklusionsopgaven sammen med lærerne, fx gennem co-teaching.

PPR ser ikke ud til at spille en rolle for den almindelige lærer. Mange er ikke i kontakt med PPR, og en stor del af dem, der er i kontakt med PPR, oplever, at der er lang ventetid.

Løsning

En løsning kan være at satse på basisviden inden for det specialpædagogiske felt til alle lærere, så der dannes et fælles vidensgrundlag for samarbejdet. Det er vigtigt, at der er tale om et reel kompetenceløft, som den enkelte lærer har tid til at håndtere i arbejdstiden. Derudover er der brug for, at flere får reel efteruddannelse indenfor det specialiserede felt. Der er brug for viden om stilladsering, udfordringsspecifik viden og værktøjer samt viden om co-teaching.

Der er ingen lette løsninger. Et generelt kompetenceløft skal prioriteres kontinuerligt og kan ikke sættes i stedet for tolærerordninger.

Der skal samtidig prioriteres ressourcer til PLC, så vejledningsopgaven og undervisningssituationen kobles sammen. Merressourcen til PLC skal primært bruges til indsatser for elever med et støttebehov på under 9 timer. Samtidig skal der fokus på PPR's rolle på skolen, og sagsbehandlingstiden skal forkortes.

For elever med støttebehov over 9 timer er det vigtigt, at der iværksættes kontinuerlige, skemalagte indsatser, der forlods er prioriteret i skolens ressourcer, så denne indsats ikke tærer på ressourcen længere nede af indsatstrappen.

Skolens arbejde med inklusion

Udfordring

Inklusion som fælles tema er underprioriteret i skolernes arbejde som organisation. Visioner, strategier og handleplaner for den fælles indsats fylder meget lidt i skolens fælles aktiviteter.

Ledelsen har dog i nogen omfang opmærksomhed på inklusionsopgaven i de enkelte teams, men det ser ud til, at man kun i nogen grad lykkes med indsatsen ad denne vej, og det ser ud til, at ledelsen mangler ressourcer til at understøtte arbejdet.

Løsning

En løsning kan være en kendt, koordineret visions- og handleplan, der sikrer samarbejde mellem den enkelte lærer, teamet, ressourcepersoner og ledelse. Det er samtidig en forudsætning, at ledelsen skal indtage en praksisnær rolle, ligesom ledelsen skal råde over ressourcer, der reelt kan tildeles, når der opstår behov for dette i klasser/på årgange. Derfor er der brug for mere faglig/pædagogisk ledelseskraft på den enkelte skole.

Samtidig er det vigtigt, at skolens ledelse har fleksible ressourcer, den kan prioritere til de indsatser, der opstår hen over året. For at ledelsen har et reelt handlerum, må skolernes økonomi indeholde disponerede ressourcer til det, der løbende opstår.

Inklusion og arbejdsmiljø

Udfordring

Det er relativt almindeligt at håndtere mange forskelligartede udfordringer i sin undervisning samtidig. Det kan være en del af forklaringen på, at så få lærere oplever, at eleverne får den nødvendige hjælp i klassen.

Inklusionsopgaven indebærer mange samarbejdspartnere for den enkelte lærer og stiller samtidig store krav til teamsamarbejdet, hvor meget forventes løst. Nogle gange vil disse udfordringer skulle håndteres i store klasser på mellem 25 og 28 elever.

Teamet løser opgaven sammen med PLC og ledelse, men jf. pointer om PLC og ledelse oplever lærerne ikke, at PLC eller ledelse har mulighed for at sætte ind med de fornødne ressourcer og hjælp.

Samtidig oplever lærerne, at der er kommet flere elever med særlige behov, hvorfor de bruger mere tid på samarbejde og forberedelse.

Løsning

En løsning kan være, at der sikres tid til samarbejdet med de mange samarbejdspartnere, så læreren ikke må tage tiden fra sin individuelle forberedelse. Lærere og børnehaveklasseledere med mange inklusionsindsatser i klassen er ekstra afhængige af forberedelsestiden for at imødekomme det øgede behov for undervisningsdifferentiering.

Perspektiv til mellemformsprojektet

Det er i det nuværende almenområdes kompleksitet, som denne undersøgelse afdækker, at læreren skal håndtere mellemformsgruppeelever, når de er i almenundervisningen uden støtte.

Der er behov for at lave en screening af den enkelte klasse, der skal have elever fra modtageklasser, hvis lærerne skal have mulighed for at lykkes med alle elever.

Det er desuden vigtigt, at rammerne for de lærere og teams, der har mellemformsgruppeelever i undervisningen, tilpasses, idet der er brug for mere tid til samarbejde mellem de lærere og pædagoger, der er i undervisningen sammen, i teamet og med hjemmet i takt med, at de behov, der er til stede i den konkrete undervisning, bliver mere specialiserede.

Der er brug for flere midler til den inklusion, som *ikke* er en del af mellemformerne. Den er på nuværende tidspunkt under pres og underfinansieret. Vi er bekymrede for, at muligheder for det øvrige inklusionsarbejde forringes, når mellemformerne rulles ud. Der er ikke afsat midler til almenområdets øgede forberedelse og samarbejde i forbindelse med inklusion; der er en tvivlsom normering til projektet; PLC-ressourcen øges ikke; der er ikke afsat midler til at øge ledelseskapaleteten.

Hvis mellemformerne skal blive en succes, må skolerne formodentlig finansiere af egne ressourcer.

Om undersøgelsen

Indsamling og deltagelse

Formålet med undersøgelsen er at give et øjebliksbillede af lærernes oplevelser af skolernes inklusionsindsats, som den ser ud, inden kommunen starter implementeringen af mellemformerne (delprojekt 1 i kommunens omstillingsprojekt for specialområdet).

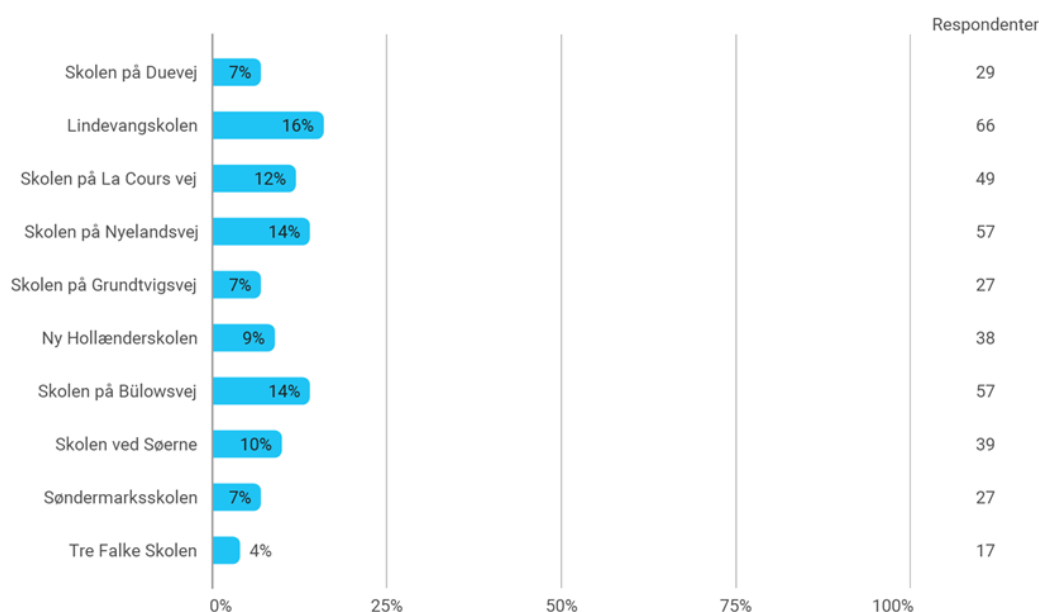
Svarperioden for undersøgelsen var 15. november til 3. december 2021.

Undersøgelsen består af et spørgeskema, som er distribueret digitalt til kommunens 10 alment skoler. Målgruppen for undersøgelsen var de lærere, der til daglig primært underviser almenklasser, hvilket vil sige, at fx lærere fra specialklasserækker bliver sorteret fra i de indledende spørgsmål (se spørgerammen i bilag 1).

Undersøgelsen har 404 besvarelser, hvoraf 369 (91 %) svarer, at de underviser i almenområdet, mens 35 (9 %) svarer, at de ikke underviser på normalområdet. Undersøgelsens datagrundlag er altså baseret på de 369 besvarelser fra lærere, der primært underviser på almenområdet.

FLF har svært ved at vurdere svarprocenten ift. den egentlige målgruppe. I forhold til antal medlemmer i foreningen er svarprocenten på omkring 70 %. Medlemskab af FLF har dog ikke været et kriterium for deltagelse, så den reelle svarprocent er givetvis lavere, men dog formodentlig over 50 %. Der er en forholdsvis jævn fordeling af respondenter fordelt på de enkelte skoler, når det tages i betragtning, at der er forskel på skolernes medarbejderantal.

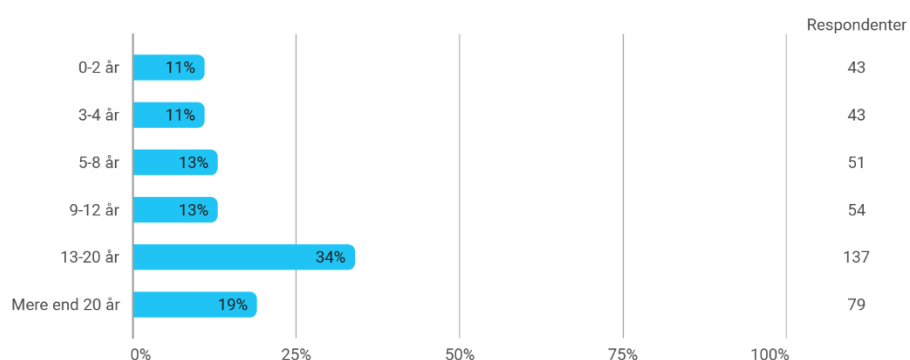
Tabel 1: Hvilken skole arbejder du på?

Respondentgruppen består af 92 % uddannede lærere og 8 % ikkeuddannede lærere. 11 % har 0-2 års erfaring, 11 % har 3-4 års erfaring, 13 % har 5-8 års erfaring, 13 % har 9-12 års erfaring, 34 % har 13-20 års erfaring, og 19 % har mere end 20 års erfaring.

FLF mener ikke, der er en stor bias i anciennitetsfordelingen, men foreningen kan ikke tilgå tal i fx KRL, der kan bekræfte denne antagelse.

Tabel 1: Hvor mange år har du arbejdet som lærer/børnehaveklasseleder?

Opbygning

Undersøgelsen indeholder en række spørgsmål grupperet i følgende temaer:

- Baggrund (som beskrevet ovenfor)
- Elever, der ikke er visiteret til støtte
  - Elever med faglige udfordringer
  - Elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer
- Elever med mere vidtgående udfordringer, der gennem visitation har krav på støtte
- Hjælp og støtte fra ressourcepersoner, PLC og PPR
- Kompetenceudvikling
- Skolens og ledelsens arbejde med inklusion
- Inklusion og arbejdsmiljø.

Se spørgerammen i bilag 1.

Metodiske overvejelser

FLF vurderer, at undersøgelsen er repræsentativ i den forstand, at svarprocent samlet og pr. skole er tilstrækkelig til at tegne et retvisende billede af lærernes oplevelse af inklusionssituationen.

Respondenternes anciennitet og fordeling på arbejdspladser er af en sådan karakter, at FLF ikke vurderer, at undersøgelsens resultater påvirkes af forholdene i en enkelt anciennitetsgruppe eller arbejdsplads.

Denne undersøgelse tegner et billede af de oplevelser, respondenterne har med inklusionen i den konkrete sammenhæng og i relation til de elevkategorier, der er opstillet i undersøgelsens design.

Med denne undersøgelse kan der ikke konkluderes noget om den faktuelle, kvantitative inklusionssituation på skolerne, da hverken undersøgelsens gruppering af elevernes udfordringer eller systematikken i udvælgelsen af respondenter sikrer, at alle elever eller klasser på alle skoler er med i vurderingen.

Desuden har vi erfaret, at en del respondenter fra deres vidensniveau ikke har kunnet lave en konsekvent adskillelse af eleverne i de kategorier, vi har opsat. Det kan ikke udelukkes, at nogle klasser eller elever er med i to respondents vurdering, eller at svarkategoriernes opdeling kan have den konsekvens, at nogle inkluderede elever ikke er medtaget i svarene.

Analyse

Elever med støttebehov under 9 timer (spørgsmål 6-10, tabel 3-6)

Faglige udfordringer

Tabel 3 & 4

Vi ser: 97 % af respondenterne underviser elever med faglige udfordringer, der har behov for støtte udover den, læreren selv kan give dem.

Kun 10 % af respondenterne vurderer, at disse elever får den støtte, de har brug for. I 90 % af tilfældene oplever respondenterne altså ikke, at skolen opfylder elevens behov. Jo flere elever i en klasse, der har behov for støtte udover den, læreren selv kan give dem, jo mindre oplever læreren at kunne imødekomme elevens behov.

Vi konkluderer: Det er et vilkår, at man som lærer på Frederiksberg har elever med faglige udfordringer ud over dem, man selv kan løfte. Det tyder altså på, at der er grænser for, hvad læreren kan løse alene med undervisningsdifferentiering. Komplexiteten i elevernes behov har betydning for, hvad læreren kan løse alene. For at kunne give elever med faglige udfordringer det rette tilbud i den almindelige undervisning, er der for eksempel brug for tolærerordninger. For elever med faglige udfordringer er det netop to lærere, der er brug for.

Sociale og adfærdsmæssige udfordringer

Tabel 5

Vi ser: 85 % af respondenterne oplever at undervise elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, som har behov for støtte ud over det, de selv kan give dem i undervisningen.

Vi konkluderer: Det er et almindeligt og forventeligt vilkår, at man som lærer og børnehaveklasseleder på Frederiksberg underviser elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer.

Tabel 6

Vi ser: Kun 6 % af respondenterne vurderer, at disse elever får den støtte, de har brug for. Jo flere elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, der er i klassen, jo større er oplevelsen af, at hjælpen er utilstrækkelig. Når der mere end 5 af disse elever i klassen, er der ingen lærere, der oplever, at støtten er tilstrækkelig. Kun 2 % oplever en tilstrækkelig støtte, når der er 3-4 af disse elever i klassen. Til gengæld er andelen af respondenter, der oplever, at støttebehovet delvist imødekommes, større i denne gruppe, ligesom andelen, der oplever et helt uimødekommet støttebehov, er mindre i denne gruppe end i de andre.

Vi konkluderer: Hvis der er 1-2 elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, som har behov for støtte ud over det, læreren selv kan give dem i undervisningen, kan det tyde på, at læreren ofte står alene med opgaven. Det ser ud til, at læreren først får støtte i undervisningen, hvis læreren har en gruppe på over 2 med disse udfordringer i klassen. Hvis der er 5 eller flere, oplever læreren tilsyneladende, at indsatsen i større grad ikke er tilstrækkelig.

Overordnet billede

Stort set alle lærere på almenområdet står alene i deres daglige undervisning af elever, der har et *uimødekommet* behov for støtte til hhv. faglige eller sociale/adfærdsmæssige udfordringer. Jo flere elever, der er i en klasse, der har behov for faglig støtte udover den, læreren selv kan give dem, jo mindre oplever læreren at kunne imødekomme elevernes behov. Dog ser det ud til, at sandsynligheden for, at skolen imødekommer støttebehov, er større, når der i klassen er mere end 2 elever med sociale/adfærdsmæssige udfordringer. Under alle omstændigheder er der grænser for, hvad læreren kan løse alene i undervisningen med sin undervisningsdifferentiering.

En løsning kan være flere tolærertimer. Så snart der ikke kun er sociale eller adfærdsmæssige problemstillinger, men der også opstår faglige udfordringer, er det vigtigt, at den anden voksne også er en fasttilknyttet lærer.

Elever, der har særlige og mere vidtgående udfordringer (spørgsmål 11-16, tabel 7-12)

Elever med diagnoser

Tabel 7

Vi ser: 58 % af respondenterne oplever at have elever med diagnoser i deres klasser. 25 % af respondenterne har elever, som kommer fra en specialskole eller en specialklasserække, evt. med tilknytning hertil. Relativt få oplever at have mere end 1-2 elever med henholdsvis diagnose (14 %), eller som kommer fra en specialskole eller specialklasserække, evt. i tilknytning til specialklasserække (5 %).

Vi konkluderer: Der er relativ stor sandsynlighed for, at man som lærer på Frederiksberg bliver stillet overfor en specialpædagogisk opgave i sin daglige undervisning i almenområdet.

Støtte

Tabel 8

Vi ser: 29 % procent oplever ikke, at der gives støtte til eleverne med særlige og vidtgående udfordringer. 44 % oplever, at der gives støtte af uddannede voksne (lærer og pædagog) uden specialpædagogisk baggrund. 20 % oplever, at der gives støtte af uddannede voksne (lærer og pædagog) med specialpædagogisk baggrund. 21 % oplever, at der gives støtte af uddannede voksne med enten fast eller løs tilknytning. 20 % oplever, at støttepersonen er en pædagog.

Vi konkluderer: Når kun 20 % oplever, at støtten har en specialpædagogisk baggrund, er der grund til bekymring. Med henvisning til afsnittet om kompetencer ved vi, at kun hver 10. lærer oplever at have de fornødne kompetencer til inklusionsopgaven. Hvis hverken almenlæreren eller støttepersonen har de fornødne kompetencer, er ingen klædt på til opgaven.

Når 29 % oplever, at der ikke gives nogen støtte, kan det være et udtryk for, at eleverne ikke får den støtte, de har behov eller krav på, selvom vi er klar over, at støtte ikke nødvendigvis skal gives i form af en ekstra voksen i undervisningen.

Tabel 9

Vi ser: 38 % af respondenterne vurderer, at støttepersoner til elever med særlige og mere vidtgående udfordringer har de fornødne kompetencer til at varetage denne funktion. 30 % oplever, at støttepersonen ikke har de fornødne kompetencer. 32 % kan ikke vurdere, om støttepersonen har de rette kompetencer.

Vi konkluderer: Når en tredjedel af lærerne ikke kan vurdere, om støttepersonen har de rette kompetencer, kan det tyde på, at spørgsmålet er utydeligt, eller at grundlaget for vurderingen er uklart for respondenterne.

Vi kan altså ikke sige noget om kompetencerne for 32 % af støttepersonerne. Men andelen af respondenter, der ikke mener, at støttepersonen har de rette kompetencer, er bekymrende stor.

Tabel 10

Vi ser: Kun 3 % oplever, at støtten til elever med særlige og mere vidtgående behov har det omfang og den varighed, der er nødvendig. Hele 60 % oplever kun i ringe grad eller slet ikke, at støtten til elever med særlige og mere vidtgående behov har det omfang og den varighed, der er nødvendig.

Vi konkluderer: Tallene kan være et udtryk for, at der ikke er tydelige målsætninger for støttens funktion og indsats. Uanset hvad er tallene et udtryk for, at respondenterne oplever, at indsatsen i klassen ikke står mål med behovet – og at elevernes udfordringer derfor ikke bliver tilstrækkeligt imødekommet i den daglige undervisning.

Tabel 11

Vi ser: 51 % af respondenterne oplever at have elever med særlige og mere vidtgående behov i deres klasse, som ikke får den støtte, som de har krav på. 25 % ved ikke, om elever med særlige og mere vidtgående behov klassen, får den støtte, som de har krav på. Kun 23 % af respondenterne oplever, at disse elever får den støtte, de har krav på.

Vi konkluderer: Når 25 % af respondenterne ikke ved, om eleverne med vidtgående behov får den støtte, de har krav på, tyder det på, at viden om kravene for den enkelte elev ikke er tydelige for respondenterne. Når 51 % af respondenterne oplever at have elever med vidtgående behov, som ikke får den støtte, de har krav på, kan det i lige så høj grad skyldes, at respondenterne (jf. forrige afsnit) ikke oplever, at elevernes udfordringer bliver tilstrækkeligt imødekommet i den daglige undervisning. Under alle omstændigheder er der grund til bekymring, når omkring halvdelen af respondenterne giver udtryk for, at de har elever, der ikke får den støtte, de har krav på.

Overordnet billede

På almenområdet er det almindeligt, at lærerne i den almindelige undervisning har elever med diagnoser eller elever, som kommer fra et specialtilbud. Der opleves generelt et underskud af specialpædagogiske kompetencer hos de personer, der varetager støttefunktionen i klassen, og op mod 1/5 af de adspurgte oplever, at støttefunktionerne varetages af ikkeuddannet eller løst tilknyttet personale. Kun 1/3 oplever, at støttepersoner til elever med særlige og mere vidtgående udfordringer har de fornødne kompetencer til at

varetage denne funktion. Den enkelte lærer ved ikke nødvendigvis, hvilke støttekrav den enkelte elev har, men oplever generelt, at støttens omfang og varighed ikke står mål med behovet.

En løsning kan være flere fastansatte lærerressourcer med specialpædagogiske kompetencer, der kan indgå i den daglige undervisning sammen med læreren i co-teaching-ordninger. Desuden er der brug for en mere klar systematik og tydelighed omkring forholdet mellem visitation, vurdering af konkret behov for støtte og den faktisk tildelte støtte, så den enkelte lærer kender rammen om arbejdet og kan byde aktivt i opgaven.

Kompetenceudvikling, vejledning og rådgivning (spørgsmål 17-24, tabel 13-20)

Kompetenceudvikling

Tabel 13 & 14

Vi ser: 70 % af respondenterne har ikke inden for de seneste 3 år deltaget i kompetenceudvikling/ efteruddannelse i forbindelse med inklusionsopgaven i den daglige undervisning.

Samtidig oplever kun 11 % at have de fornødne kompetencer til at undervise/håndtere de elever, der er inkluderet i undervisningen. 34 % oplever, at de slet ikke har de fornødne kompetencer til at undervise/håndtere de elever, der er inkluderet i undervisning.

Vi konkluderer: Der er et massivt vidensunderskud på området. Når man skal iværksætte kompetenceløft, må man tage udgangspunkt i, at langt størstedelen af lærerne har brug for basisviden på området.

I de seneste 10 år har lærernes hverdag i skolen været fyldt med fagfagligt fokus, mens der har været en tendens til at "udlicitere" trivselsarbejde og fokus på den alsidige udvikling til pædagogerne. Der er brug for, at vi har fokus på lærernes dobbeltopgave: både det faglige og trivselsopgaven/den alsidige udvikling.

Lærerne ser ud til (jf. de to indledende afsnit om elevudfordringer) at have brug for:

- viden/bevidsthed om stilladsering
- udfordringsspecifik viden og værktøjer
- metoder til co-teaching.

Vi mener, at et solidt basisvidensgrundlag blandt almenlærerne er afgørende for den enkelte lærers mulighed for samarbejde om inklusionen. Dette gælder hvad enten det er teamsamarbejde, samarbejde med PLC, med ledelsen eller eksterne parter.

Ressourcecenter

Tabel 15-17

Vi ser: 43 % af respondenterne oplever at kunne få vejledning fra skolens ressourcepersoner inden for en uge efter henvendelse. 28 % oplever at kunne få vejledning indenfor en periode på 2 til 4 uger*.

19 % oplever i høj grad, at ressourcepersonerne på skolen er en støtte for dem i deres inklusionsarbejde i den daglige undervisning. 37 % oplever dette i nogen grad.

7 % af respondenterne oplever, at ressourcepersoner har mulighed for at imødekomme deres behov for støtte ift. inklusionsopgaven i den daglige undervisning. 36 % oplever dette i nogen grad, mens 27 % oplever dette i mindre grad.

Vi konkluderer: 70 % af lærerne oplever at kunne få hjælp fra PLC inden for en tidsramme, vi formoder er rimelig.

Der er forskel på vurderingen af den støtte, skolens ressourcepersoner kan give udenfor undervisningen, og den støtte der kan gives i undervisningen. Det har betydning for, hvilken rolle man påtænker, at PLC skal have i fremtiden.

Det vil gavne kvaliteten af indsatsen, hvis ressourcepersoner med specialundervisningskompetencer er mere med i undervisningen (fx co-teachingsforløb). Det vil betyde, at ressourcepersonerne skal have flere timer til undervisningsaktiviteter.

Spørgsmålet er altså, om der er nok hold-/deletimer i den nuværende tildeling, når inklusionsindsatsen og PLC's arbejde er vokset. Det er oplagt, at PLC-tiden ikke svarer til behovet, hvis puljen ikke bliver justeret løbende.

PPR

Tabel 18-20

Vi ser: 5 % procent af respondenterne oplever at kunne få rådgivning fra PPR inden for en uge. 18 % oplever at kunne få rådgivning fra PPR inden for 2-4 uger. 26 % oplever, at der går mere end en måned, inden de kan få rådgivning fra PPR. 44 % svarer "ved ikke" til spørgsmålet om, hvor hurtigt man kan få fat i PPR.

Kun 1 % oplever, at PPR er en støtte i arbejdet med inklusion i den daglige undervisning. 13 % oplever dette i nogen grad, 23 % i mindre grad, og 28 % oplever det slet ikke.

---

* Fejl i spørgeskemaet - skulle have været 1-4 uger. Der er et "hul" på en uge fra svarkategori 1 til svarkategori 2. Dette gør, at billedet af svartiden bliver mindre nuanceret.

Vi konkluderer: Den almindelige lærer samarbejder i højere grad med PLC end med PPR. PPR er dermed en mere sjælden samarbejdspart. Når 44 % svarer, at de ikke ved, hvor lang tid det tager at få kontakt med PPR, kan det hænge sammen med, at det i højere grad er PLC, der tager kontakten. Dog ved vi, at PPR er til stede på skolerne.

Det er dog helt tydeligt, at PPR ikke er en aktiv medspiller som rådgivende part. Dette rejser spørgsmål om, hvem PPR er til for, og hvilken rolle PPR har i den pædagogiske praksis, i skole-hjem-samarbejdet samt i den tætte opfølgning på indsatser.

Overordnet billede

Lærerne mangler kompetencer til at løfte inklusionsindsatsen i den daglige undervisning.

PLC udgør en støtte for lærerne ift. inklusionsopgaven, men har ikke de fornødne ressourcer til at gå med ind i klassen og arbejde med inklusionsopgaven sammen med lærerne, fx gennem co-teaching.

PPR ser ikke ud til at spille en rolle for den almindelige lærer. Mange er ikke i kontakt med PPR, og en stor del af dem, der er i kontakt med PPR, oplever, at der er lang ventetid.

En løsning kan være at satse på basisviden inden for det specialpædagogiske felt til alle lærere, så der dannes et fælles vidensgrundlag for samarbejdet. Det er vigtigt, at der er tale om et reel kompetenceløft, som den enkelte lærer har tid til at håndtere i arbejdstiden. Derudover er der brug for, at flere får reel efteruddannelse indenfor det specialiserede felt. Der er brug for viden om stilladsering, udfordringsspecifik viden og værktøjer samt viden om co-teaching.

Der er ingen lette løsninger. Et generelt kompetenceløft skal prioriteres kontinuerligt og kan ikke sættes i stedet for tolærerordninger.

Der skal samtidig prioriteres ressourcer til PLC, så vejledningsopgaven og undervisningssituationen kobles sammen. Merressourcen til PLC skal primært bruges til indsatser for elever med et støttebehov på under 9 timer. Samtidig skal der fokus på PPR's rolle på skolen, og sagsbehandlingstiden skal forkortes.

For elever med støttebehov over 9 timer er det vigtigt, at der iværksættes kontinuerlige, skemalagte indsatser, der forlods er prioriteret i skolens ressourcer, så denne indsats ikke tærer på ressourcen længere nede af indsatstrappen.

Skolernes arbejde med inklusion (spørgsmål 25-30, tabel 21-26)

Organisering

Tabel 21-23

Vi ser: 23 % af respondenterne oplever inden for de seneste 3 år at være inddraget i en fælles drøftelse af, hvordan skolen kan/skal arbejde inkluderende. 33 % har ikke oplevet dette, mens 31 % delvist har oplevet dette.

23 % af respondenterne oplever at være blevet orienteret om, hvordan ressourcerne til inklusion samlet set er prioriteret, og hvordan ledelsen har fordelt ressourcerne i indeværende skoleår. 64 % oplever ikke dette, mens 14 % ikke ved, om de er blevet orienteret om dette.

Vi konkluderer: Det er bekymrende, at så stor en del af respondenterne ikke oplever eller kun delvist har oplevet at være inddraget i overordnede inklusionsdrøftelser. Det er ligeledes bekymrende, at så stor en andel enten ikke er blevet orienteret eller ikke ved, om de er blevet orienteret om prioritering af ressourcer til inklusion.

Den manglende transparens og/eller organisatoriske opmærksomhed på viden om ressourcerne til inklusion har negativ betydning for at kunne byde ind i opgaven i en afstemt forventning til, hvordan ledelsen har prioriteret, og med hvilket formål man arbejder, så man ved, hvordan man i fællesskab kan lykkes med opgaven.

Der er brug for mere fokus på det strategiske og organisatoriske arbejdes synlighed – både i det overordnede og i det praksisnære arbejde.

Praksisnær ledelse

Tabel 24-25

Vi ser: 14 % af respondenterne oplever, at de inden for de seneste 3 år blevet inddraget i at udarbejde fælles brugbare handleplaner og succeskriterier for, hvordan skolens inkluderende fællesskaber realiseres. 54 % oplever ikke dette, mens 21 % delvist har oplevet dette.

33 % af respondenterne oplever at have løbende, opfølgende statusmøder med ledelsen i forhold til elever med særlige behov. 24 % oplever ikke dette. 39 % oplever dette delvist.

Vi konkluderer: Det er bekymrende mange, der svarer nej eller delvist til, om de har været inddraget i udarbejdelse af handleplaner. Ligeledes oplever en bekymrende stor del af respondenterne, at ledelsen ikke eller kun delvist har opfølgende statusmøder om elever med særlige behov.

Der er behov for mere ledelseskraft tættere på praksis, som kan være med til at følge op og sætte nye mål og retning for de enkelte teams inkluderende arbejde.

Den fornødne hjælp

Tabel 26-27

Vi ser: 7 % af respondenterne oplever i høj grad, at ledelsen sikrer den nødvendige hjælp i undervisningen, fx tolærerordning til at inkludere elever i undervisningen. 42 % oplever i nogen grad dette. 37 % oplever dette i mindre grad. 10 % oplever det slet ikke.

7 % oplever i høj grad, at ledelsen sikrer den nødvendige vejledning og sparring ift. inklusionsopgaven. 32 % oplever dette i nogen grad, 43 % oplever dette i mindre grad, mens 12 % slet ikke oplever dette.

Vi konkluderer: Når op mod halvdelen af respondenterne kun i ringe grad eller slet ikke oplever, at ledelsen sikrer, at der er den nødvendige hjælp i undervisningen, og når over halvdelen ikke oplever den nødvendige sparring og vejledning fra ledelsen, viser det igen, at der er behov for mere ledelse tæt på praksis. Det peger samtidig i retning af, at ledelsen ikke råder over de fornødne ressourcer til at iværksætte tiltag.

Overordnet billede

Inklusion som fælles tema er underprioriteret i skolernes arbejde som organisation. Visioner, strategier og handleplaner for den fælles indsats fylder meget lidt i skolens fælles aktiviteter.

Ledelsen har dog i nogen omfang opmærksomhed på inklusionsopgaven i de enkelte teams, men det ser ud til, at man kun i nogen grad lykkes med indsatsen ad denne vej, og det ser ud til, at ledelsen mangler ressourcer til at understøtte arbejdet.

En løsning kan være en kendt, koordineret visions- og handleplan, der sikrer samarbejde mellem den enkelte lærer, teamet, ressourcepersoner og ledelse. Det er samtidig en forudsætning, at ledelsen skal indtage en praksisnær rolle, ligesom ledelsen skal råde over ressourcer, der reelt kan tildeles, når der opstår behov for dette i klasser/på årgange. Derfor er der brug for mere faglig/pædagogisk ledelseskraft på den enkelte skole.

Samtidig er det vigtigt, at skolens ledelse har fleksible ressourcer, den kan prioritere til de indsatser, der opstår hen over året. For at ledelsen har et reelt handlerum, må skolernes økonomi indeholde disponerede ressourcer til det, der løbende opstår.

Inklusion og arbejdsmiljø (spørgsmål 31-38, tabel 28-39)

Klassestørrelser

Tabel 28

Vi ser: 10 % af respondenterne underviser primært i en klasse med færre end 20 elever. 76 % underviser primært i en klasse med 20-25 elever – 14 % underviser primært i en klasse med 25-28 elever.

Vi konkluderer: Meget få respondenter underviser i små klasser. Især de 14 %, der underviser klasser på 25 elever og derover, kan have svært ved at nå alle elever – ikke mindst hvis der er mange forskellige behov samtidig. Hvis man vil have flere elever inkluderet, øger små klassestørrelser muligheden for at lykkes med alle elever.

Hvilke støttebehov

Tabel 29-31

Vi ser: 26 % af respondenterne oplever ikke at have elever med støttebehov indenfor kategorierne: modtageklasseelev, ordblindhed, faglige udfordringer, elev med særligt vidtgående udfordringer, fysisk handicap, skoleværing, angstrelaterede udfordringer, kønsrelaterede udfordringer, sociale og adfærdsmæssige udfordringer, koncentrationsbesvær (uden diagnose).

Ser man på den gruppe, der oplever at skulle håndtere én eller flere af disse oplyste udfordringer, oplever 59 % af respondenterne at skulle håndtere 5 eller flere af de oplyste udfordringer i den daglige undervisning, mens 41 % af respondenterne oplever at skulle håndtere 4 eller færre.

Vi konkluderer: Det er relativt almindeligt at skulle håndtere mange forskellige udfordringer i klassen i samme undervisningssituation. Komplexiteten kan være en del af forklaringen på, at en meget lille del af respondenterne i høj grad oplever at få den nødvendige hjælp i klassen.

Samarbejdspartnere

Tabel 32-34

Vi ser: 93 % af respondenterne oplever at arbejde sammen med faste kollager i teamet om elever i klassen, som har behov for særlige indsatser. 64 % af respondenterne oplever at samarbejde med forældre, 59 % af respondenterne oplever at arbejde sammen med inklusionsvejledere/AKT-team, 51 % af respondenterne oplever at arbejde sammen med nærmeste leder om elever i klassen, som har behov for særlige indsatser.

Vi konkluderer: Den enkelte læreres vigtigste samarbejdspartnere er det faste team. Der er brug for velfungerende teams, der er sammensat med tanke på gode samarbejdsrelationer. Derudover er der brug for, at det enkelte team har den fornødne tid til at samarbejde om inklusionsopgaven – gerne sammen med ledelsen.

Vi ser: Ser man kun på den gruppe, der oplever at have samarbejdspartnere i forhold til elever i klassen, som har behov for særlige indsatser, oplever 57 % af respondenterne at have 4 eller færre samarbejdspartnere, mens et stort mindretal på 43 % af respondenterne oplever at have 5 eller flere samarbejdspartnere.

Vi konkluderer: Ud over indsatsen i klassen, som foregår konkret i undervisningen, skal læreren imødekomme behov for samarbejde rundt om eleven. Det er ikke ualmindeligt at have 5 samarbejdspartnere eller flere omkring elever med særlige behov.

Udvikling af antallet af elever med særlige behov over tid

Tabel 35-36

Vi ser: 56 % af respondenterne oplever, at der er kommet flere elever i deres klasse med faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer (uden krav om støtte) i løbet af de sidste 3 år. 21 % af respondenterne oplever ikke, at der er kommet flere af disse elever i samme periode.

44 % af respondenterne oplever, at der er kommet flere elever i deres klasse med særlige eller vidtgående udfordringer (med krav om støtte) i løbet af de sidste 3 år, mens 30 % af respondenterne ikke oplever, at der er kommet flere af disse elever i løbet samme periode.

Vi konkluderer: Dette billede stemmer overens med det, denne undersøgelse også generelt viser, nemlig at lærerne har svært ved at lykkes med opgaven. For mens opgaven opleves større, er der kun over de sidste 3 år sat midler af til et undervisningsmaksimum. Dette tiltag er positivt, men størrelsen af undervisningsloftet

står ikke mål med behovet for tid til øvrige opgaver uden om undervisningen og kan ikke stå alene. Der er også behov for sikring af tid til møder og forberedelse.

Forberedelsestid

Tabel 37-38

Vi ser: 79 % oplever i større eller mindre grad, at inklusionsopgaven betyder, at de må bruge mere tid på deres forberedelse, mens inklusionsopgaven giver mere tid til forberedelsen for 9 % af respondenterne. 59% oplever at inklusionsopgaven betyder at de bruger mere tid på samarbejde.

Vi konkluderer: Hvis man skal tilgodese særlige behov ud over dem, der forventes i en almindelig undervisningsdifferentiering, betyder det nødvendigvis mere forberedelse. I nogle tilfælde må der forberedes flere aktiviteter, opgavesæt og organisationsformer, og undervisningen må tage udgangspunkt i forskellige materialer for at kunne imødekomme alle elevers behov. Det kalder på mere forberedelsestid i takt med, at inklusionsopgaven vokser.

Samlet arbejdstid

Tabel 39

Vi ser: 6 % af respondenterne oplever, at de har den fornødne tid til at håndtere inklusionsopgaven i deres samlede arbejdstid. 62 % af respondenterne oplever ikke, at de har den fornødne tid. 29 % oplever at de delvist har den fornødne tid.

Vi konkluderer: Det kan ikke komme som nogen overraskelse, at kun 6 % af respondenterne oplever at have den fornødne tid til at håndtere inklusionsopgaven i den samlede arbejdstid. Både antallet af elever, som respondenterne ikke oplever får den fornødne støtte, andelen der oplever ikke at have den fornødne hjælp i klassen, kompetenceudviklingsbehov, ressourcecenterressource, skolens overordnede arbejde med ressource, ledelsens afstand fra praksis, antal støttebehov der skal håndteres samtidig, antal samarbejdspartnere og endelig presset på forberedelsestiden, alt sammen understøtter dette billede.

Overordnet billede

Udfordring

Det er relativt almindeligt at håndtere mange forskelligartede udfordringer i sin undervisning samtidig. Det kan være en del af forklaringen på, at så få lærere oplever, at eleverne får den nødvendige hjælp i klassen.

Inklusionsopgaven indebærer mange samarbejdspartnere for den enkelte lærer og stiller samtidig store krav til teamsamarbejdet, hvor meget forventes løst. Nogle gange vil disse udfordringer skulle håndteres i store klasser på mellem 25 og 28 elever.

Teamet løser opgaven sammen med PLC og ledelse, men jf. pointer om PLC og ledelse oplever lærerne ikke, at PLC eller ledelse har mulighed for at sætte ind med de fornødne ressourcer og hjælp.

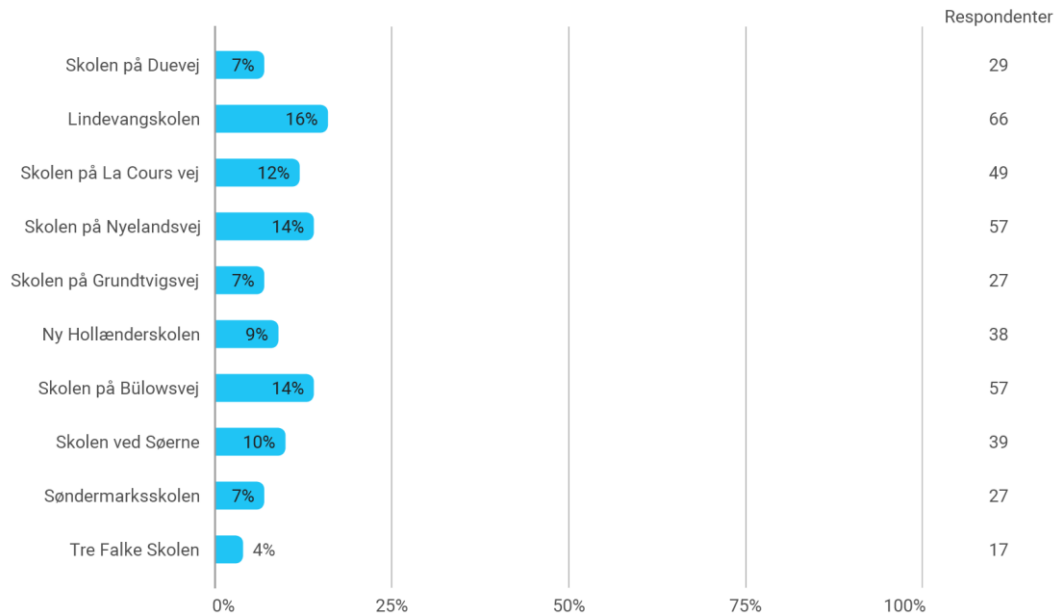
Samtidig oplever lærerne, at der er kommet flere elever med særlige behov, hvorfor de bruger mere tid på samarbejde og forberedelse.

En løsning kan være, at der sikres tid til samarbejdet med de mange samarbejdspartnere, så læreren ikke må tage tiden fra sin individuelle forberedelse. Lærere og børnehaveklasseledere med mange inklusionsindsatser i klassen er ekstra afhængige af forberedelsestiden for at imødekomme det øgede behov for undervisningsdifferentiering.

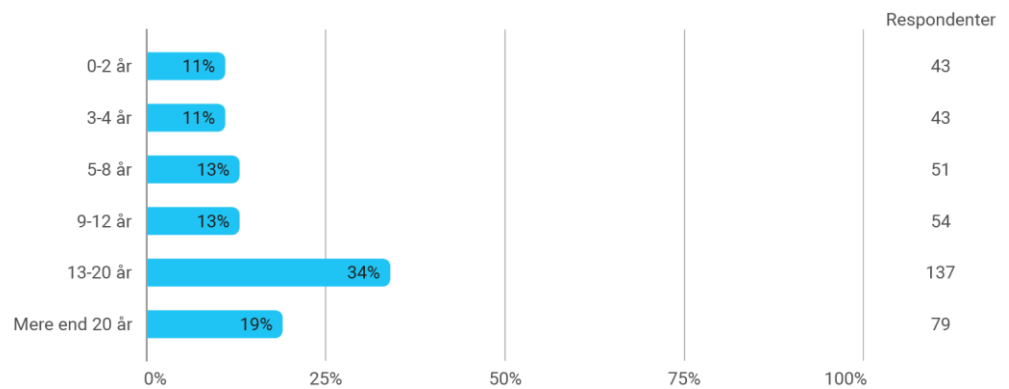
Bilag 1: Bearbejdede grafer i FLF's rapport

Disse tabeller bliver der henvist til i hovedkonklusionerne

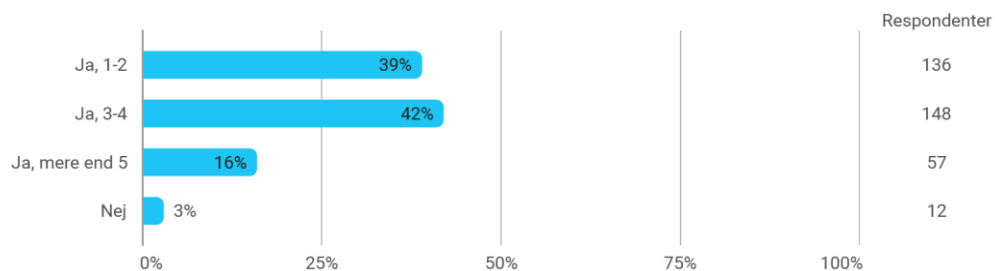
Tabel 2 Hvilken skole arbejder du på

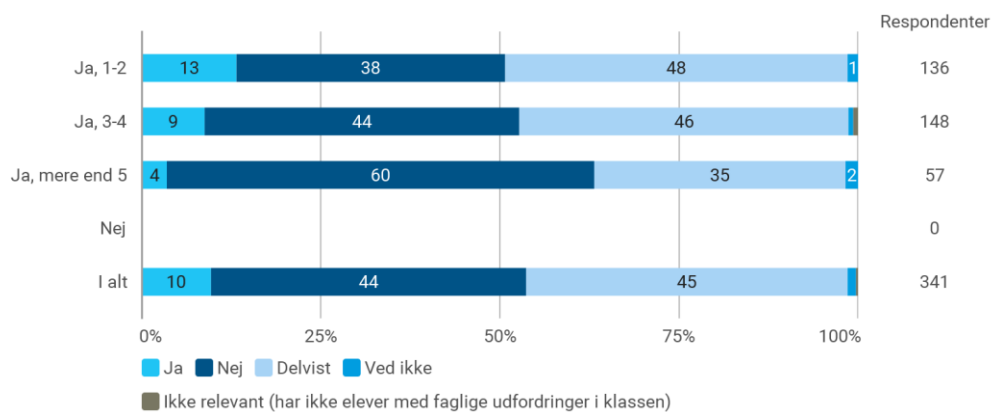
Tabel 3 Hvor mange år har du arbejdet som lærer/børnehaveklasseleder

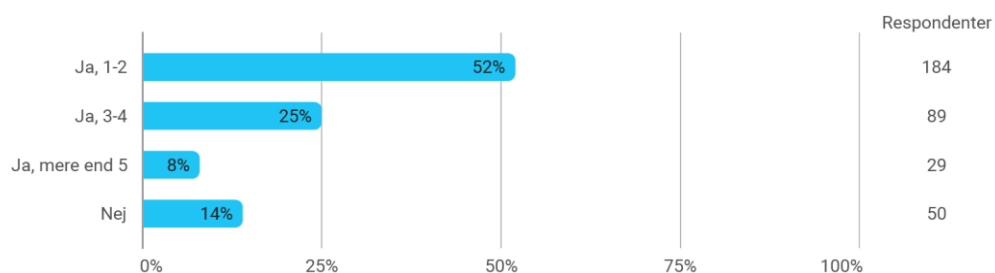
Tabel 4 Har du elever med faglige udfordringer, som har behov for støtte ud over den, du selv kan give dem i undervisningen?

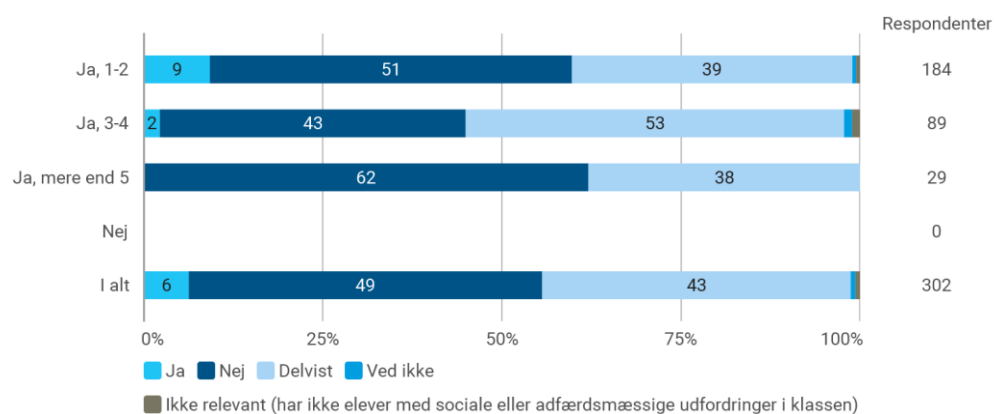
Tabel 5 Får elever med faglige udfordringer, der har brug for faglig støtte ud over den, du selv kan give i klassen, samlet set den nødvendige hjælp? Krydset med: Har du elever med faglige udfordringer, som har behov for støtte ud over den, du selv kan give dem i undervisningen?

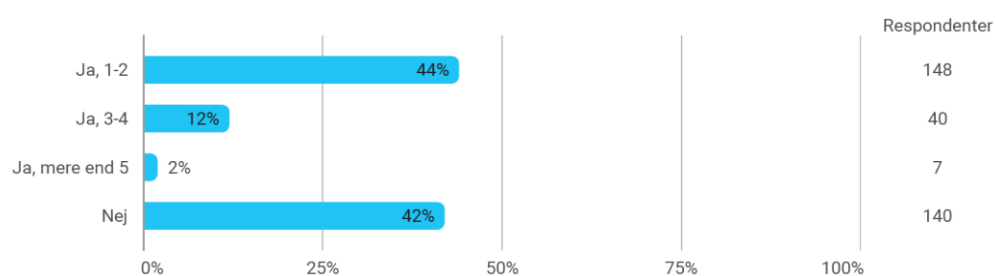
Tabel 6 Har du elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, som har behov for støtte ud over det, du selv kan give dem i undervisningen?

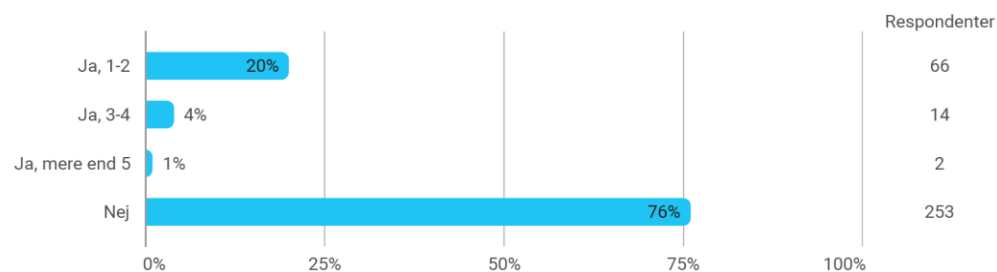
Tabel 7 Får elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, der har brug for støtte ud over den, du selv kan give i klassen, den nødvendige hjælp? Krydset med: 8) Har du elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, som har behov for støtte ud over det, du selv kan give dem i undervisningen?

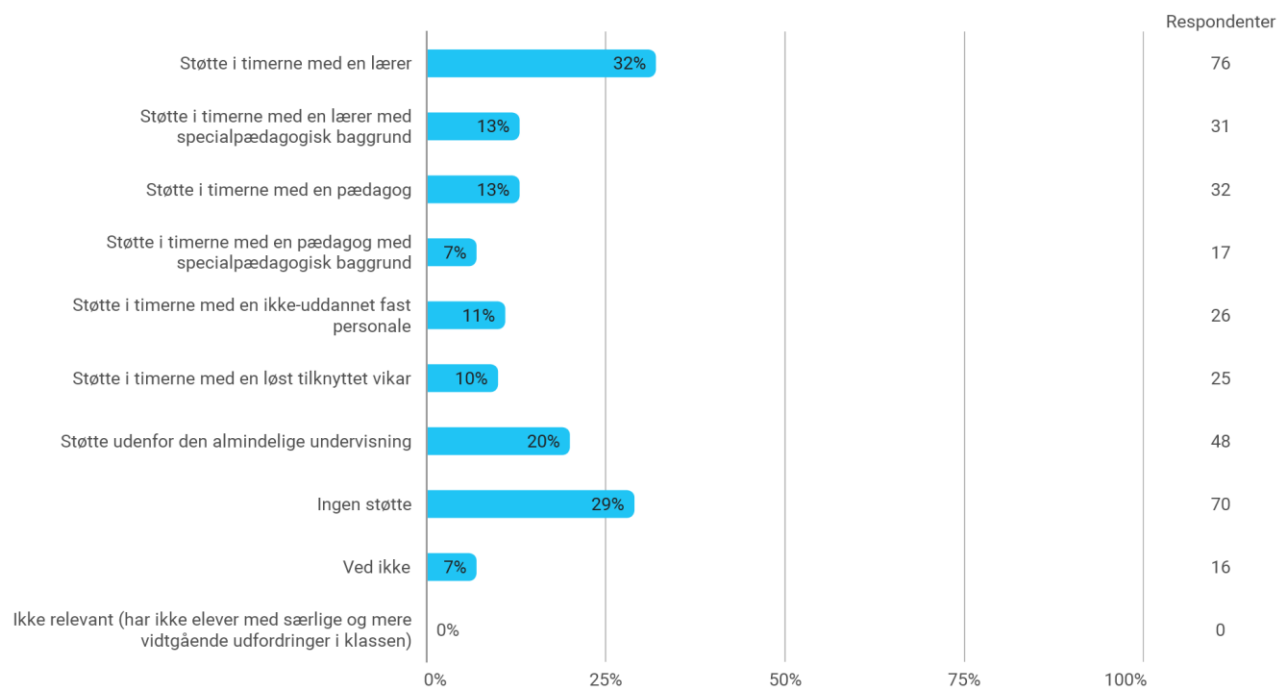
Tabel 8 Har du elever i din klasse, som har en diagnose?

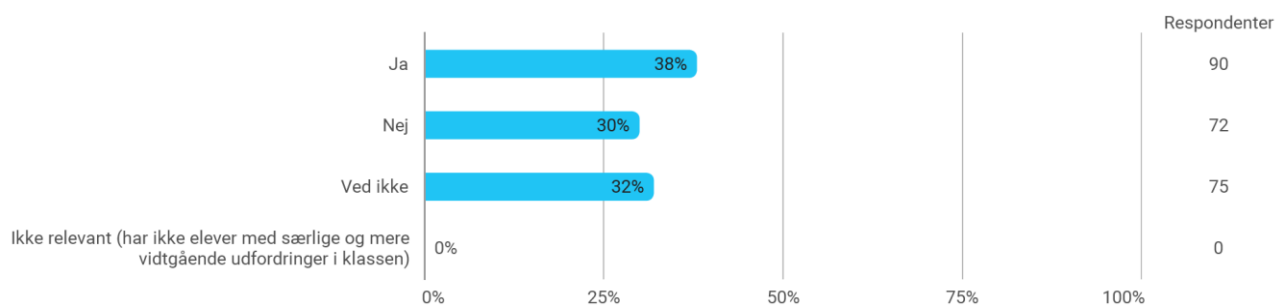
Tabel 9 Har du elever i din klasse, som kommer fra en specialske eller specialklasserække, evt. i tilknytning til specialklasserække?

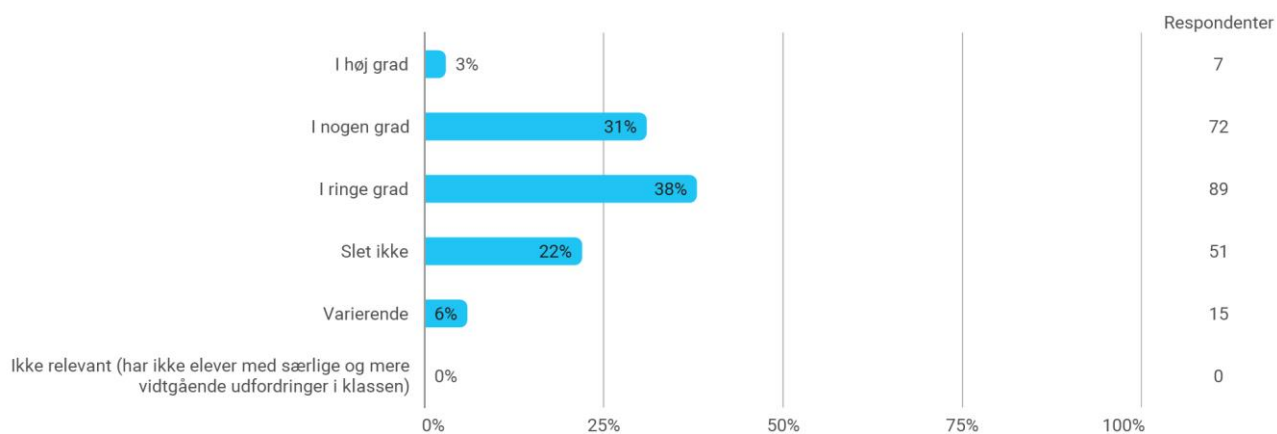
Tabel 10 Hvilken støtte er der givet i forbindelse med inklusionen af eleven/eleverne med særlige og vidtgående udfordringer?
(Angiv gerne flere svar)

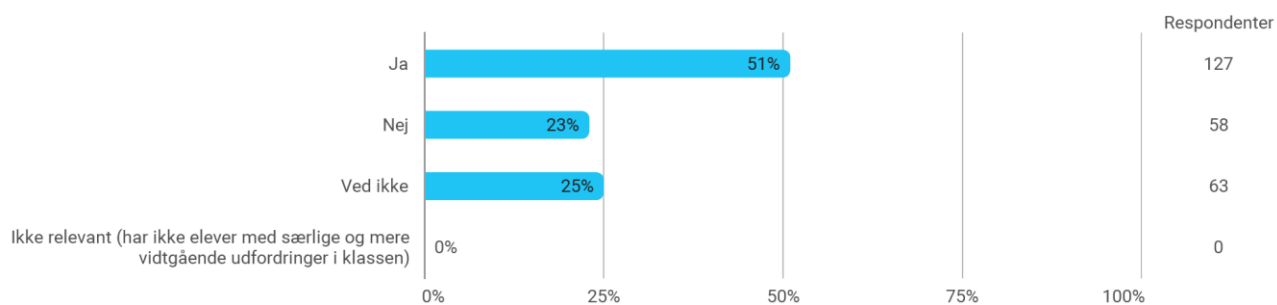
Tabel 11 Oplever du, at støttepersoner til elever med særlige og mere vidtgående udfordringer i din klasse, har de fornødne kompetencer til at varetage denne funktion?

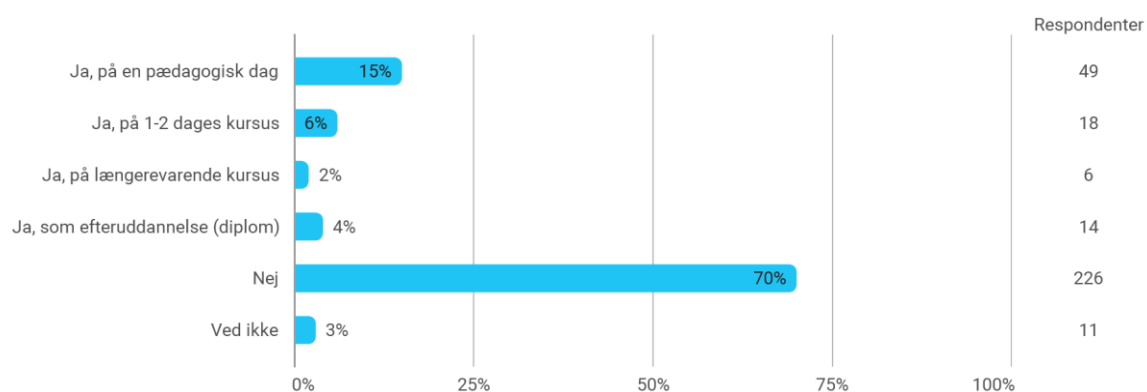
Tabel 12 Oplever du, at støtten til elever med særlige og mere vidtgående behov har den nødvendige omfang og varighed?

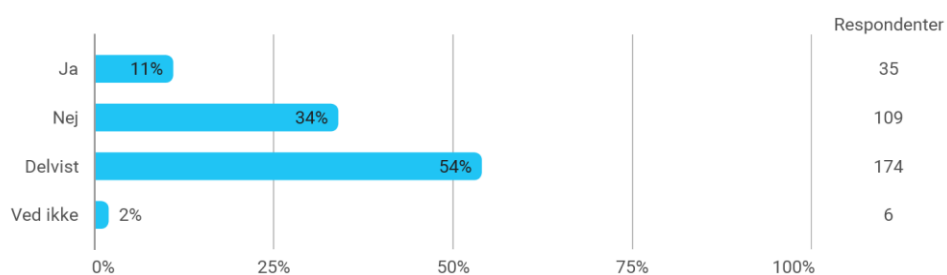
Tabel 13 Har du elever med særlige og mere vidtgående behov i din klasse, der ikke får den støtte, som de har krav på?

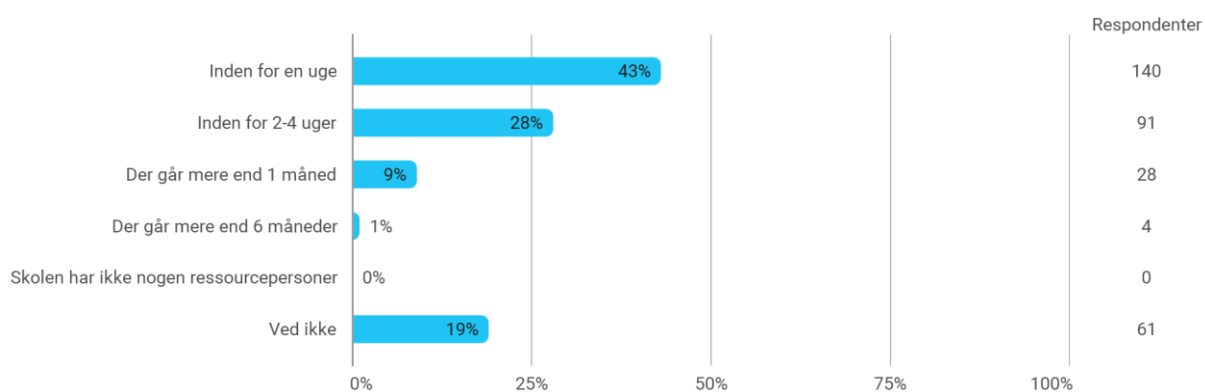
Tabel 14 Har du inden for de seneste tre år fået kompetenceudvikling/efteruddannelse i forbindelse med inklusionsopgaven i den daglige undervisning?

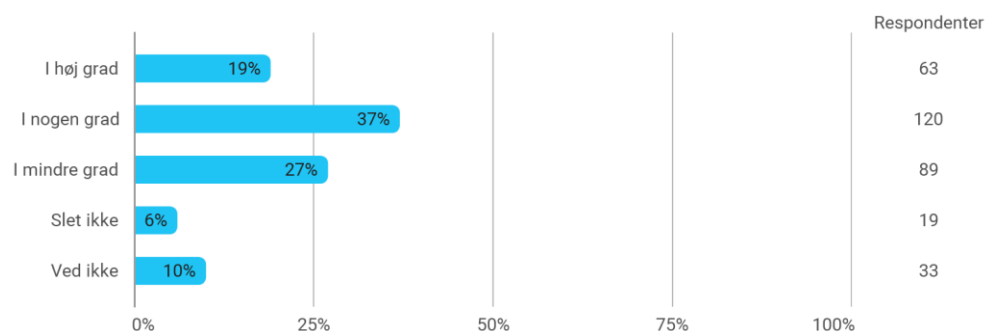
Tabel 15 Oplever du, at du har de fornødne kompetencer til at undervise/håndtere de elever, der er inkluderet i din undervisning?

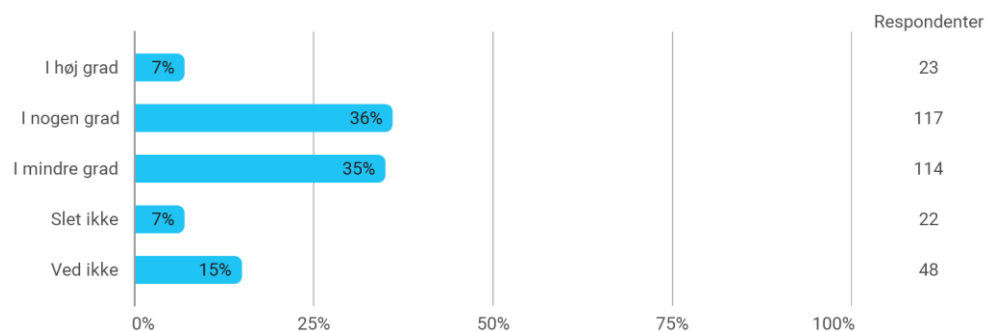
Tabel 16 Hvor hurtigt kan du få vejledning fra skolens ressourcepersoner?

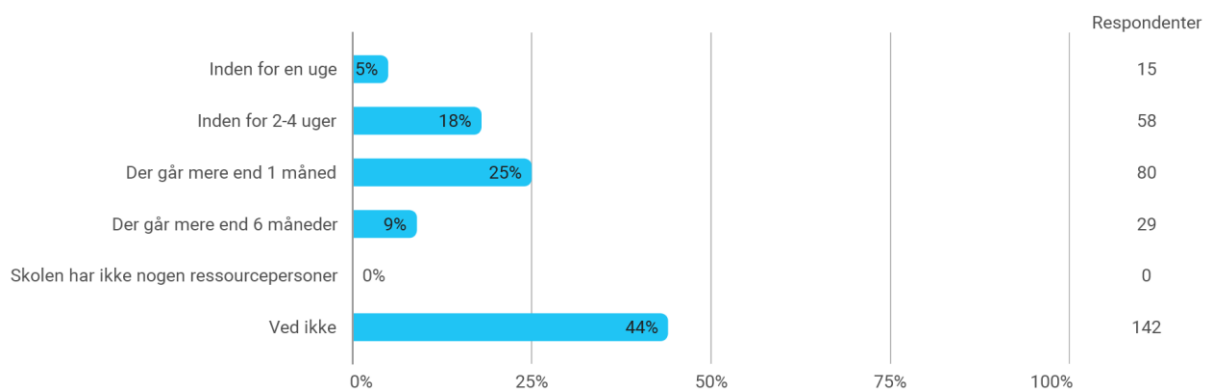
Tabel 17 I hvilken grad er ressourcepersonerne på skolen en støtte for dig i dit inklusionsarbejde i den daglige undervisning?

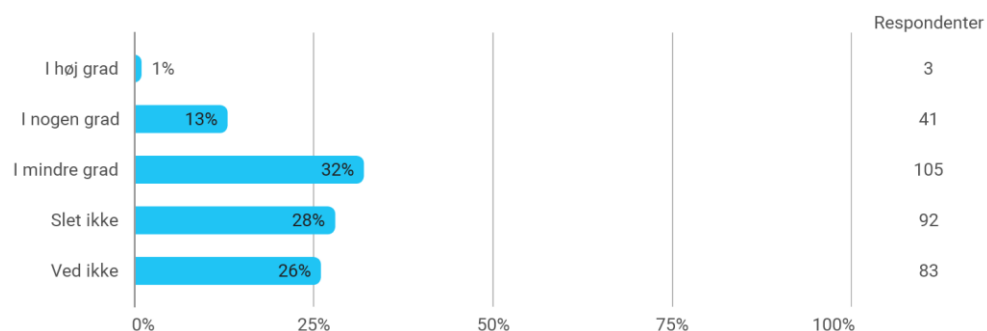
Tabel 18 I hvilken grad oplever du, at ressourcepersoner har mulighed for at imødekomme dit behov for støtte ift. inklusionsopgaven i den daglige undervisning?

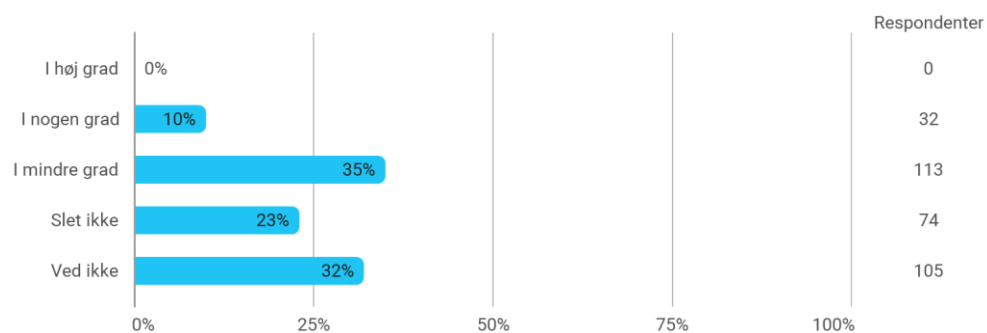
Tabel 19 Hvor hurtigt kan du få rådgivning fra PPR?

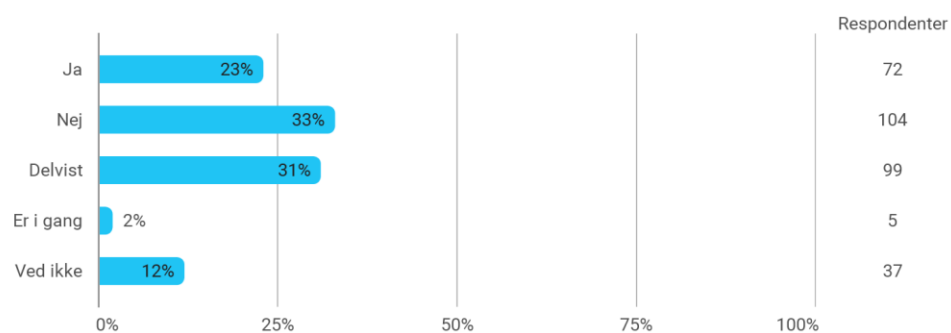
Tabel 20 I hvilken grad er PPR en støtte for dig i dit arbejde med inklusion i den daglige undervisning?

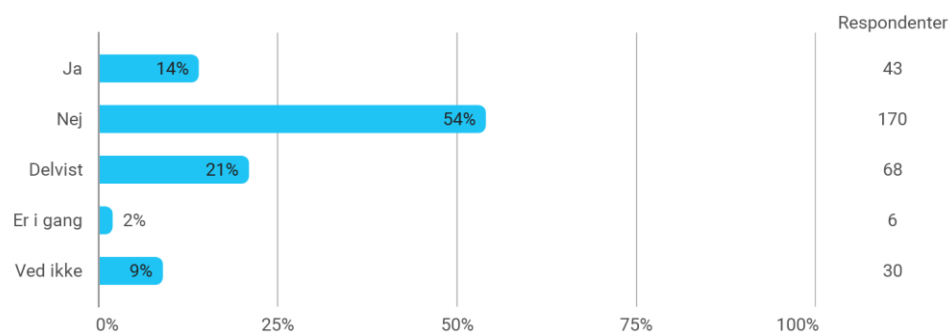
Tabel 21 I hvilken grad oplever du, at PPR har mulighed for at imødekomme dit behov for støtte ift. inklusionsopgaven i den daglige undervisning?

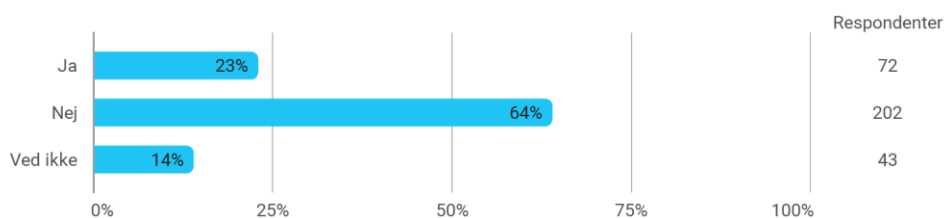
Tabel 22 25) Er du inden for de seneste 3 år blevet inddraget i en fælles drøftelse af, hvordan skolen kan/skal arbejde inkluderende?

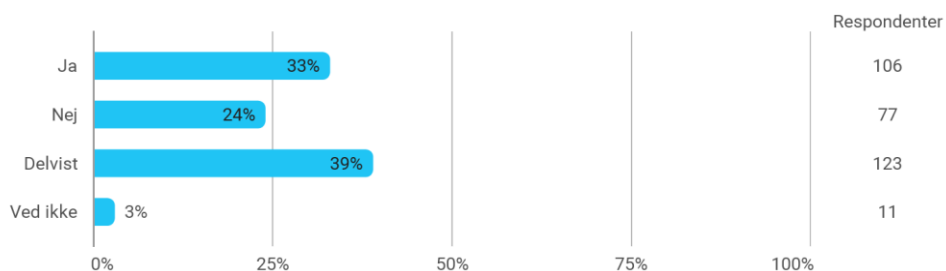
Tabel 23 Er du inden for de seneste 3 år blevet inddraget i at udarbejde fælles brugbare handleplaner og succeskriterier for, hvordan skolens inkluderende fællesskaber realiseres?

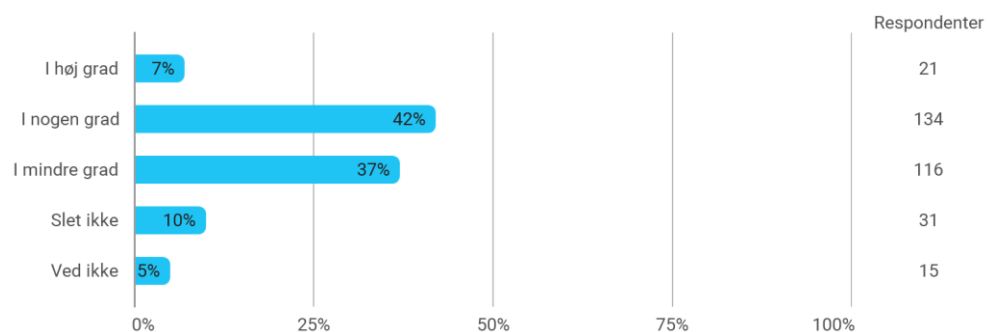
Tabel 24 Er du i indeværende skoleår blevet orienteret om, hvordan ressourcerne til inklusion samlet set er prioriteret, og hvordan ledelsen har fordelt ressourcerne?

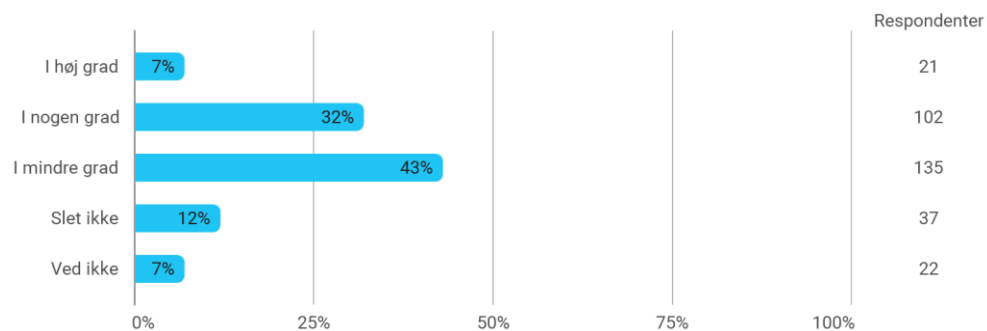
Tabel 25 Har du (og dit team) løbende opfølgende statusmøder med ledelsen i forhold til elever med særlige behov?

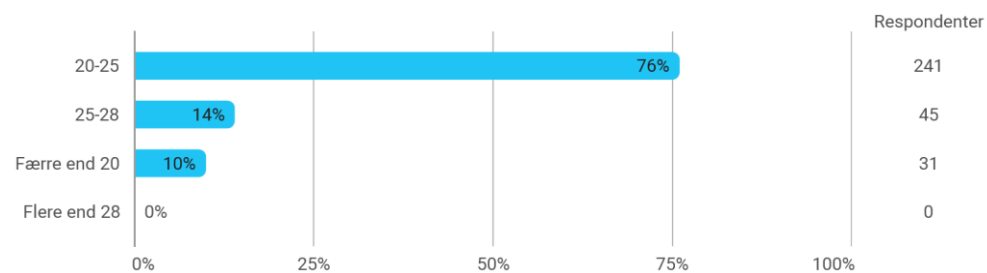
Tabel 26 I hvilken grad oplever du, at ledelsen sikrer, at du får den nødvendige hjælp i undervisningen, fx tolærerordning, til at inkludere elever i din undervisning?

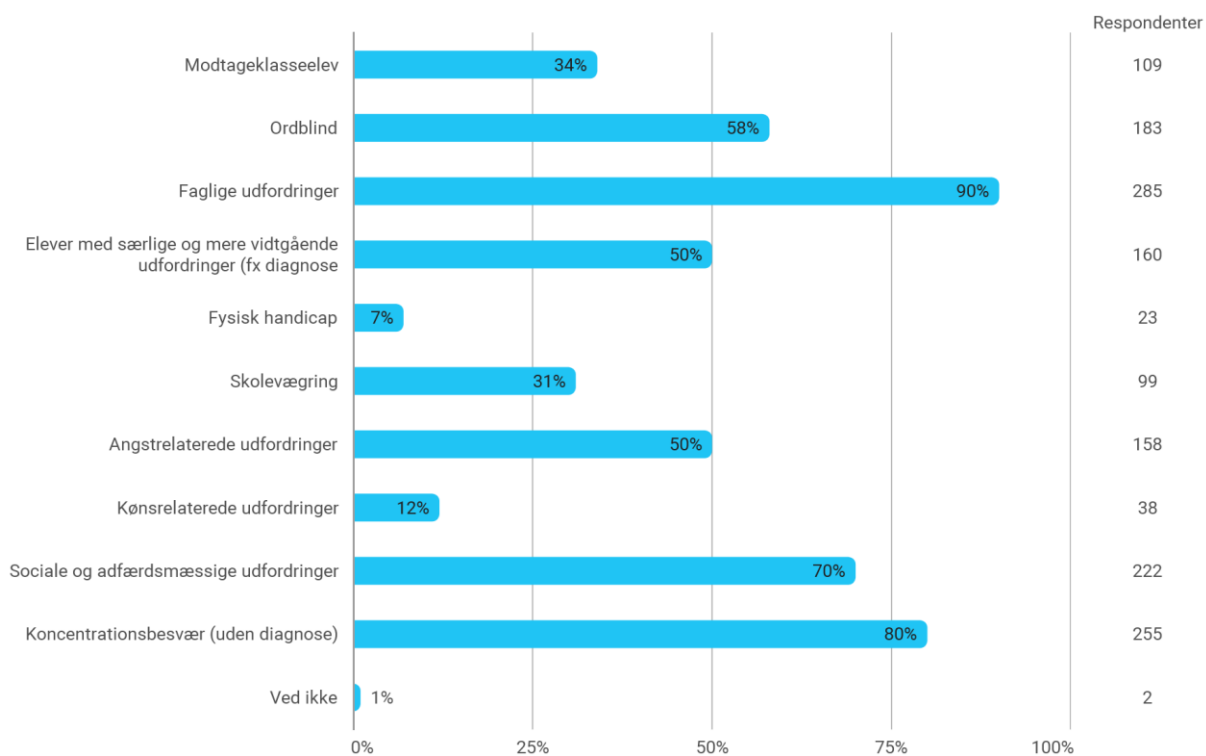
Tabel 27 I hvilken grad oplever du, at ledelsen sikrer, at du får den nødvendige vejledning og sparring ift. inklusionsopgaven?

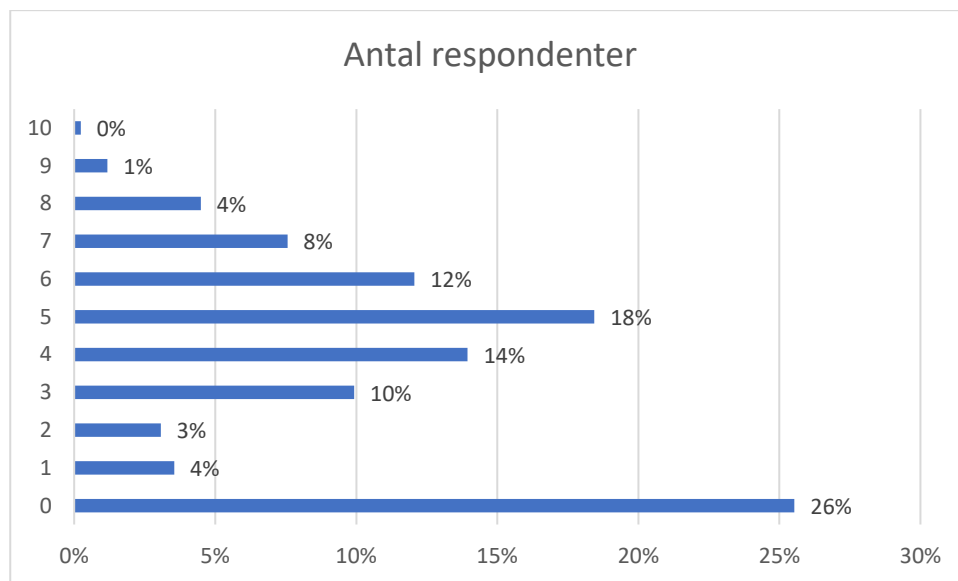
Tabel 28 Hvor mange elever går der i klassen, som du primært underviser?

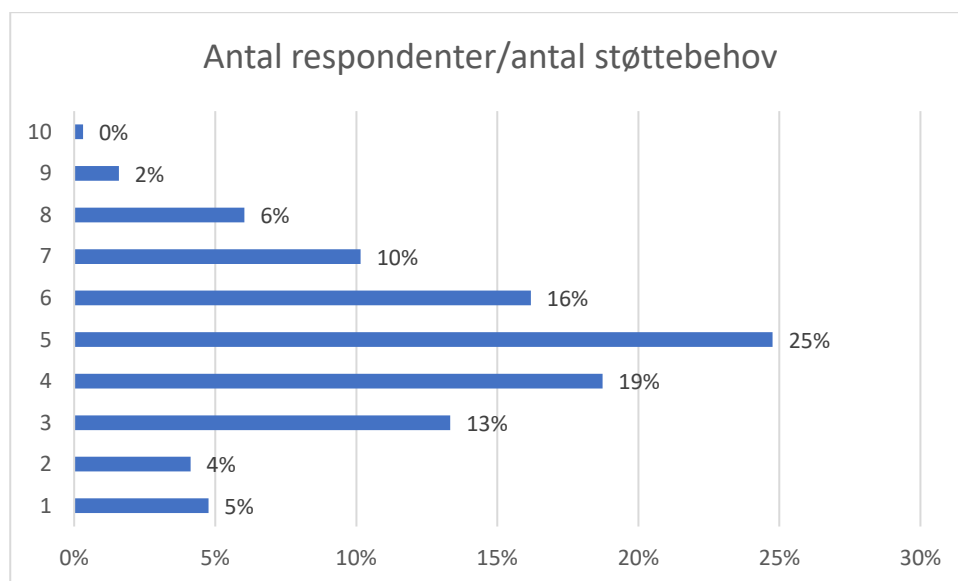
Tabel 29 Hvilke støttebehov skal du samlet set tilgodese i din daglige undervisning i denne klasse? (Sæt kryds ud for de hensyn, du skal tage højde for i den daglige undervisning. Sæt eventuelt flere krydser)?

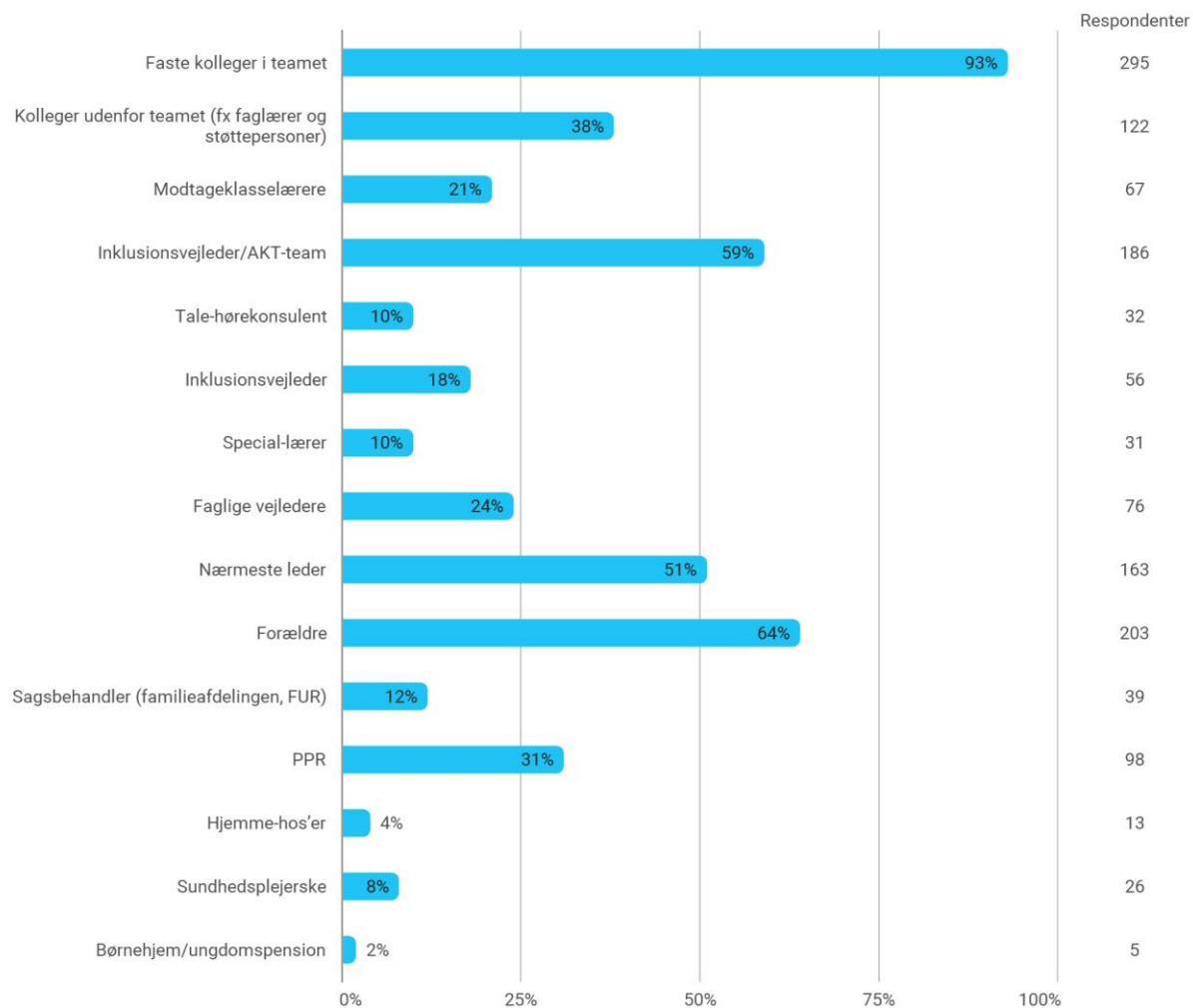
Tabel 30 Antal svar pr respondent på spørgsmålet "Hvilke støttebehov skal du samlet set tilgodese i din daglige undervisning i denne klasse"

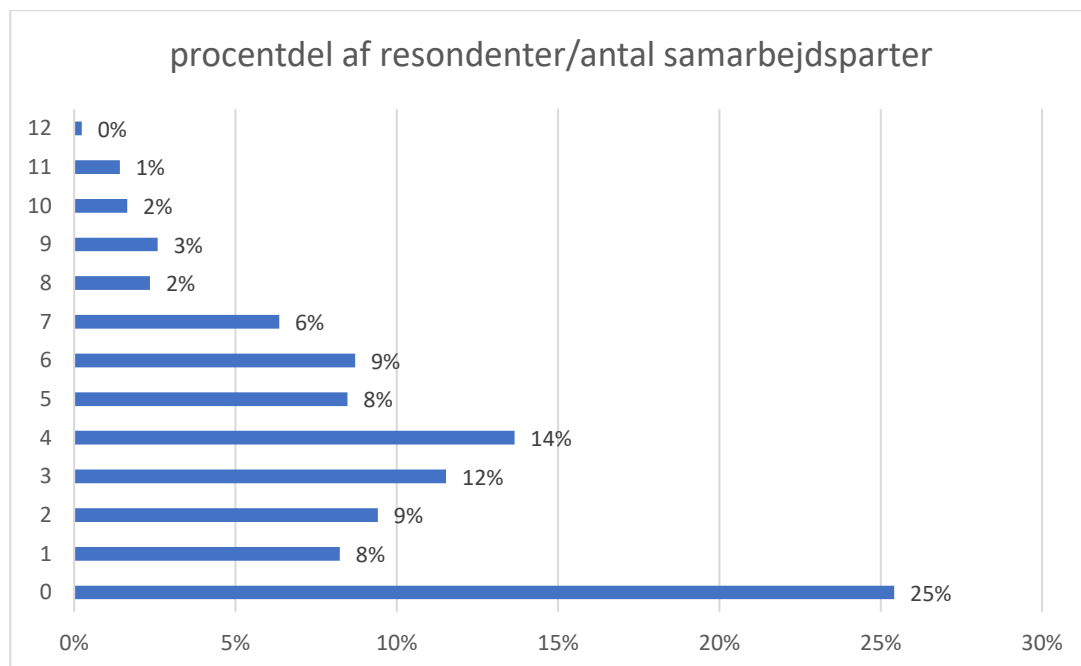
Tabel 31 Antal svar pr respondent på spørgsmålet "Hvilke støttebehov skal du samlet set tilgodese i din daglige undervisning i denne klasse" i den gruppe, der svarer, at de har elever med støttebehov i klassen.

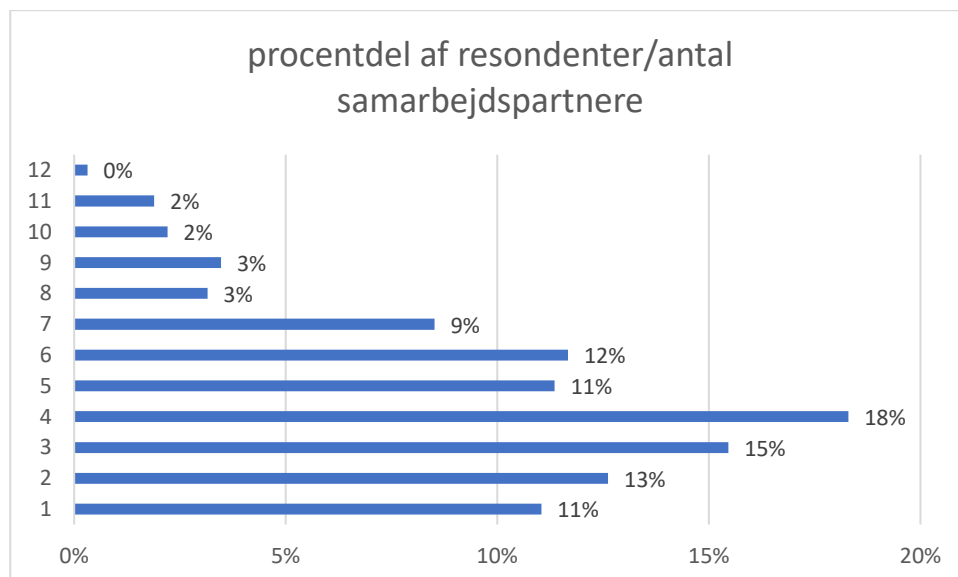
Tabel 32 Hvem samarbejder du med i forhold til elever i klassen, som har behov for særlige indsatser, dvs. samarbejdspartnere ift. inklusionsopgaven

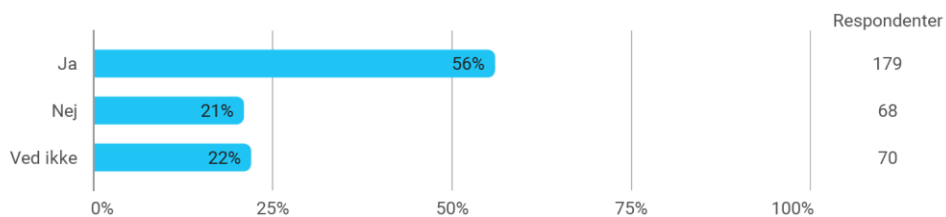
Tabel 33 Antal svar pr respondent på spørgsmålet "Hvem samarbejder du med i forhold til elever i klassen, som har behov for særlige indsatser, dvs. samarbejdspartnere ift. inklusionsopgaven?".

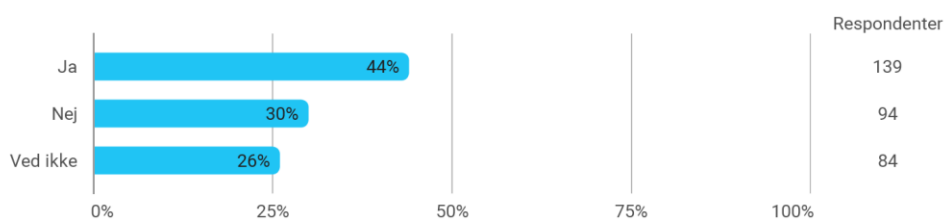
Tabel 34 Antal svar pr respondent på spørgsmålet "Hvem samarbejder du med i forhold til elever i klassen, som har behov for særlige indsatser, dvs. samarbejdspartnere ift. inklusionsopgaven?" i den gruppe, der svarer, at de har elever med støttebehov i klassen.

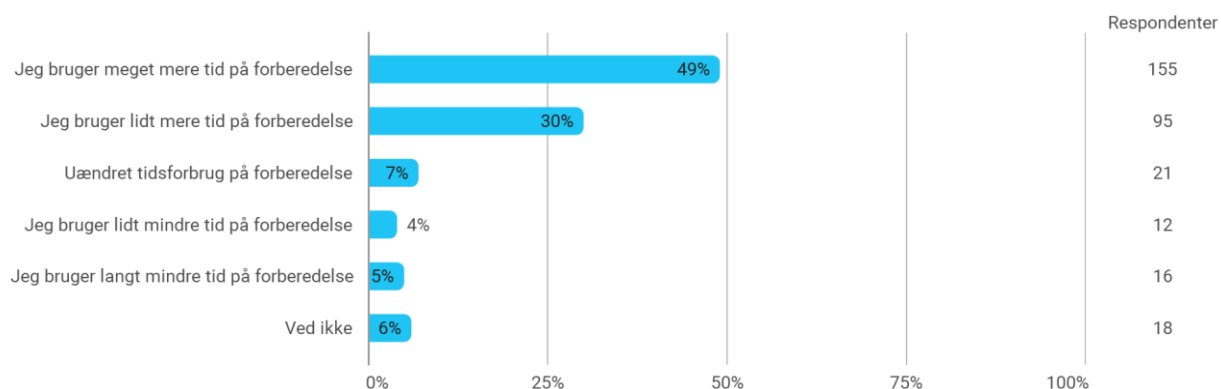
Tabel 35 Oplever du, at der er kommet flere elever i din klasse med faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer (uden krav om støtte) i løbet af de sidste tre år?

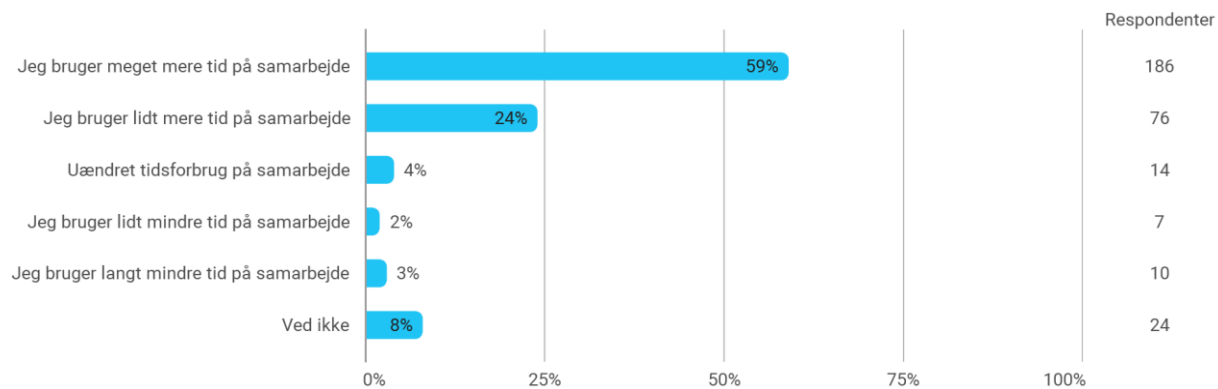
Tabel 36 Oplever du, at der er kommet flere elever i din klasse med særlige eller vidtgående udfordringer (med krav om støtte) i løbet af de sidste tre år?

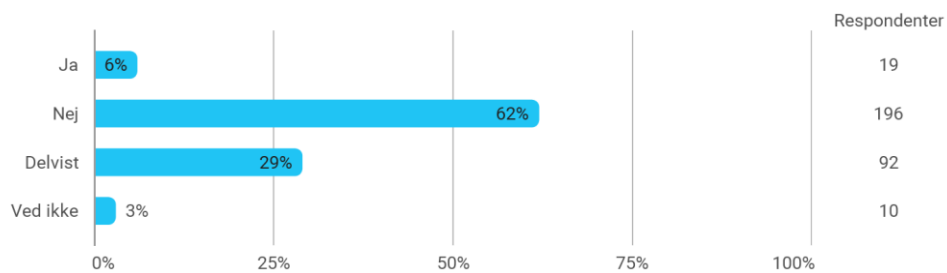
Tabel 37 Hvilken betydning har det for din forberedelsestid, hvis din undervisning skal tilgodese inklusionsopgaven?

Tabel 38 Hvilken betydning har det for din samarbejdstid, hvis din undervisning skal tilgodesee inklusionsopgaven?

Tabel 39 Oplever du, at du har den fornødne tid til at håndtere inklusionsopgaven i din samlede arbejdstid?

Bilag 2: undersøgelsens spørgeramme

Spørgeskemaundersøgelse om inklusion i almenklasserne i folkeskolerne på Frederiksberg

Kære kollega

Der sidder elever i alle klasser, som har brug for støtte, særlige indsatser og tiltag. I Frederiksberg kommune er der på nuværende tidspunkt særlig opmærksomhed på inklusionsopgaven. Kommunen har i efteråret 2020 fået foretaget en stor undersøgelse af området, som har ført til vedtagelsen af nye mellemformer på almen-skolerne på Frederiksberg med opstart i august 2023.

I Frederiksberg Lærereforening ønsker vi at bringe lærernes virkelighed i spil, så der kan træffes gode valg i kommunens videre arbejde med inklusionsområdet. Derfor ønsker vi et opdateret indblik i omfanget af inklusionsopgaven, som den ser ud lige nu i de enkelte klasseværelser.

Vi håber, at I vil hjælpe os med at skaffe os dette indblik ved at besvare dette spørgeskema. Besvarelsen er anonym. Det tager ca. 15 minutter at besvare spørgeskemaet.

Spørgsmålene, som du møder i undersøgelsen, handler om følgende temaer: Indledende spørgsmål, spørgsmål om inklusionsopgaven i forhold til to elevkategorier, vejledning og kompetenceudvikling, skolens arbejde med inklusion samt inklusion og arbejdsmiljø. Du bedes svare på spørgsmålene med afsæt i den klasse, som du primært underviser og har ansvar for.

Du kommer frem og tilbage i spørgeskemaet ved brug af knapperne "Næste" og "Forrige"

Indledende spørgsmål

1)Hvilken skole arbejder du på?

- (1) ☐ Skolen på Duevej
- (2) ☐ Lindevangskolen
- (3) ☐ Skolen på La Cours vej
- (4) ☐ Skolen på Nyelandsvej
- (5) ☐ Skolen på Grundtvigsvej
- (6) ☐ Ny Hollænderskolen
- (7) ☐ Skolen på Bülow'svej

- (8) ☐ Skolen ved Søerne
- (9) ☐ Søndermarksskolen
- (10) ☐ Tre Falke Skolen

2) Er du uddannet som lærer/børnehaveklasseleder?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

3) Hvor mange år har du arbejdet som lærer/børnehaveklasseleder?

- (1) ☐ 0-2 år
- (2) ☐ 3-4 år
- (3) ☐ 5-8 år
- (4) ☐ 9-12 år
- (5) ☐ 13-20 år
- (6) ☐ Mere end 20 år

4) Hvor underviser du primært?

- (1) ☐ I indskolingen
- (2) ☐ På mellemtrinnet
- (3) ☐ I overbygningen
- (4) ☐ Lige meget på alle/flere trin

5) Underviser du primært i almenklasser (dvs. ikke specialklasserækker)?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej

Spørgsmål om inklusionsopgaven i forhold til to elevkategorier

Du vil i den næste blok få spørgsmål til inklusionsopgaven i forhold til to elevkategorier: Elever, der har faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, men som ikke har særlige krav på støtte. Støttebehov til denne type elever er noget skolen selv vurderer og bestemmer omfanget af. Elever, der har særlige og mere vidtgående udfordringer såsom diagnose eller andet, hvor eleven gennem visitation har krav på støtte. For disse elever kan skolen altså ikke undlade at tildele støtte, da eleverne lovmæssigt har krav på en særlig indsats.

A. Elever, der har faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, men som ikke har særlige krav på støtte.

Spørgsmålene i denne kategori handler om elever, der har faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, men som ikke har særlige krav på støtte. Støttebehov til denne type elever er noget skolen selv vurderer og bestemmer omfanget af.

Besvar spørgsmål med udgangspunkt i den klasse, du primært underviser og har ansvar for.

6) Har du elever med faglige udfordringer, som har behov for støtte ud over den, du selv kan give dem i undervisningen?

- (1) ☐ Ja, 1-2
- (2) ☐ Ja, 3-4
- (3) ☐ Ja, mere end 5
- (4) ☐ Nej

7) Får elever med faglige udfordringer, der har brug for faglig støtte ud over den, du selv kan give i klassen, samlet set den nødvendige hjælp?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Ved ikke
- (5) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med faglige udfordringer i klassen)

Uddyb eventuelt dit svar

---

8) Har du elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, som har behov for støtte ud over det, du selv kan give dem i undervisningen?

- (1) ☐ Ja, 1-2
- (2) ☐ Ja, 3-4
- (3) ☐ Ja, mere end 5
- (4) ☐ Nej

9) Får elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, der har brug for støtte ud over den, du selv kan give i klassen, den nødvendige hjælp?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Ved ikke
- (5) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med sociale eller adfærdsmæssige udfordringer i klassen)

Uddyb eventuelt dit svar

---

10) Oplever du, at støtten til elever, der har faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer, har den nødvendige omfang og varighed?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I ringe grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Varierende
- (6) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer i klassen)

B. Elever, der har særlige og mere vidtgående udfordringer såsom diagnose eller andet, hvor eleven gennem visitation har krav på støtte.

Spørgsmålene i denne kategori handler om elever, der har særlige og mere vidtgående udfordringer såsom diagnose eller andet, hvor eleven gennem visitation har krav på støtte. For disse elever kan skolen ikke undlade at tildele støtte, da eleverne lovmæssigt har krav på en særlig indsats. Dvs. elever, som skolen via visitation er pålagt at tildele støtte i den daglige undervisning.

Besvar spørgsmålene med udgangspunkt i den klasse, du primært underviser og har ansvar for.

11) Har du elever i din klasse, som har en diagnose?

- (1) ☐ Ja, 1-2
- (2) ☐ Ja, 3-4
- (3) ☐ Ja, mere end 5
- (4) ☐ Nej

12) Har du elever i din klasse, som kommer fra en specialskole eller specialklasserække, evt. i tilknytning til specialklasserække?

- (1) ☐ Ja, 1-2
- (2) ☐ Ja, 3-4
- (3) ☐ Ja, mere end 5
- (4) ☐ Nej

13) Hvilken støtte er der givet i forbindelse med inklusionen af eleven/eleverne med særlige og vidtgående udfordringer? (Angiv gerne flere svar)

- (1) ☐ Støtte i timerne med en lærer
- (2) ☐ Støtte i timerne med en lærer med specialpædagogisk baggrund
- (3) ☐ Støtte i timerne med en pædagog
- (4) ☐ Støtte i timerne med en pædagog med specialpædagogisk baggrund
- (5) ☐ Støtte i timerne med en ikke-uddannet fast personale
- (6) ☐ Støtte i timerne med en løst tilknyttet vikar
- (7) ☐ Støtte udenfor den almindelige undervisning
- (8) ☐ Ingen støtte
- (9) ☐ Ved ikke
- (10) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med særlige og mere vidtgående udfordringer i klassen)

Andet end det nævnte, angiv venligst

---

14) Oplever du, at støttepersoner til elever med særlige og mere vidtgående udfordringer i din klasse, har de fornødne kompetencer til at varetage denne funktion?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ved ikke
- (4) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med særlige og mere vidtgående udfordringer i klassen)

15) Oplever du, at støtten til elever med særlige og mere vidtgående behov har den nødvendige omfang og varighed?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I ringe grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Varierende
- (6) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med særlige og mere vidtgående udfordringer i klassen)

16) Har du elever med særlige og mere vidtgående behov i din klasse, der ikke får den støtte, som de har krav på?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ved ikke
- (4) ☐ Ikke relevant (har ikke elever med særlige og mere vidtgående udfordringer i klassen)

Kompetenceudvikling, vejledning og rådgivning

Spørgsmålene i denne kategori handler om dine muligheder for at løse inklusionsopgaven i den daglige undervisning, herunder dine muligheder for at løse inklusionsopgaven med hjælp fra andre.

I spørgsmålene differentieres der ikke mellem elever med faglige, sociale og adfærdsmæssige udfordringer og elever med særlige og mere vidtgående udfordringer, idet der spørges til inklusionsopgaven samlet set.

Besvar spørgsmål med udgangspunkt i den klasse, du primært underviser og har ansvar for.

Kompetenceudvikling

17) Har du inden for de seneste tre år fået kompetenceudvikling/efteruddannelse i forbindelse med inklusionsopgaven i den daglige undervisning?

- (1) ☐ Ja, på en pædagogisk dag
- (2) ☐ Ja, på 1-2 dages kursus
- (3) ☐ Ja, på længerevarende kursus
- (4) ☐ Ja, som efteruddannelse (diplom)
- (5) ☐ Nej
- (6) ☐ Ved ikke

Ja, i anden form end de nævnte, angiv venligst

---

18) Oplever du, at du har de fornødne kompetencer til at undervise/håndtere de elever, der er inkluderet i din undervisning?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Ved ikke

Ressourcecenter

19) Hvor hurtigt kan du få vejledning fra skolens ressourcepersoner?

- (1) ☐ Inden for en uge
- (2) ☐ Inden for 2-4 uger
- (3) ☐ Der går mere end 1 måned
- (4) ☐ Der går mere end 6 måneder
- (5) ☐ Skolen har ikke nogen ressourcepersoner
- (6) ☐ Ved ikke

20) I hvilken grad er ressourcepersonerne på skolen en støtte for dig i dit inklusionsarbejde i den daglige undervisning?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I mindre grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Ved ikke

21) I hvilken grad oplever du, at ressourcepersoner har mulighed for at imødekomme dit behov for støtte ift. inklusionsopgaven i den daglige undervisning?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I mindre grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Ved ikke

22) Hvor hurtigt kan du få rådgivning fra PPR?

- (1) ☐ Inden for en uge
- (2) ☐ Inden for 2-4 uger
- (3) ☐ Der går mere end 1 måned
- (4) ☐ Der går mere end 6 måneder
- (5) ☐ Skolen har ikke nogen ressourcepersoner
- (6) ☐ Ved ikke

23) I hvilken grad er PPR en støtte for dig i dit arbejde med inklusion i den daglige undervisning?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I mindre grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Ved ikke

24) I hvilken grad oplever du, at PPR har mulighed for at imødekomme dit behov for støtte ift. inklusionsopgaven i den daglige undervisning?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I mindre grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Ved ikke

Skolens arbejde med inklusion

Spørgsmålene i denne kategori handler om, hvordan ledelsen tager hånd om skolens fælles arbejde med inklusionsopgaven samt understøtter, at lærerne lykkes med inklusionsopgaven i den daglige undervisning.

25) Er du inden for de seneste 3 år blevet inddraget i en fælles drøftelse af, hvordan skolen kan/skal arbejde inkluderende?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Er i gang
- (5) ☐ Ved ikke

26) Er du inden for de seneste 3 år blevet inddraget i at udarbejde fælles brugbare handleplaner og succeskriterier for, hvordan skolens inkluderende fællesskaber realiseres?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Er i gang
- (5) ☐ Ved ikke

27) Er du i indeværende skoleår blevet orienteret om, hvordan ressourcerne til inklusion samlet set er prioriteret, og hvordan ledelsen har fordelt ressourcerne?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ved ikke

28) Har du (og dit team) løbende opfølgende statusmøder med ledelsen i forhold til elever med særlige behov?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Ved ikke

29) I hvilken grad oplever du, at ledelsen sikrer, at du får den nødvendige hjælp i undervisningen, fx tolærerordning, til at inkludere elever i din undervisning?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I mindre grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Ved ikke

Uddyb eventuelt dit svar

---

30) I hvilken grad oplever du, at ledelsen sikrer, at du får den nødvendige vejledning og sparring ift. inklusionsopgaven?

- (1) ☐ I høj grad
- (2) ☐ I nogen grad
- (3) ☐ I mindre grad
- (4) ☐ Slet ikke
- (5) ☐ Ved ikke

Uddyb eventuelt dit svar

Inklusion og arbejdsmiljø

Spørgsmålene i denne kategori handler den samlede inklusionsopgave og dennes indvirkning på dit arbejdsmiljø.

Besvar spørgsmål med udgangspunkt i den klasse, du primært underviser og har ansvar for.

31) Hvor mange elever går der i klassen, som du primært underviser?

- (1) ☐ 20-25
- (2) ☐ 25-28
- (3) ☐ Færre end 20
- (4) ☐ Flere end 28

32) Hvilke støttebehov skal du samlet set tilgodese i din daglige undervisning i denne klasse? (Sæt kryds ud for de hensyn, du skal tage højde for i den daglige undervisning. Sæt eventuelt flere krydser)?

- (1) ☐ Modtageklasseelev
- (2) ☐ Ordblind
- (3) ☐ Faglige udfordringer
- (4) ☐ Elever med særlige og mere vidtgående udfordringer (fx diagnose)
- (5) ☐ Fysisk handicap
- (6) ☐ Skolevægring
- (7) ☐ Angstrelaterede udfordringer
- (8) ☐ Kønsrelaterede udfordringer
- (9) ☐ Sociale og adfærdsmæssige udfordringer
- (10) ☐ Koncentrationsbesvær (uden diagnose)
- (11) ☐ Ved ikke

Andet:

_____

33) Hvem samarbejder du med i forhold til elever i klassen, som har behov for særlige indsatser, dvs. samarbejdspartnere ift. inklusionsopgaven (Sæt gerne flere krydser)?

- (1) ☐ Faste kolleger i teamet
- (2) ☐ Kolleger udenfor teamet (fx faglærer og støttepersoner)
- (3) ☐ Modtageklasselærere
- (4) ☐ Inklusionsvejleder/AKT-team
- (5) ☐ Tale-hørekonsulent
- (6) ☐ Inklusionsvejleder
- (7) ☐ Special-lærer
- (8) ☐ Faglige vejledere
- (9) ☐ Nærmeste leder
- (10) ☐ Forældre
- (11) ☐ Sagsbehandler (familieafdelingen, FUR)
- (12) ☐ PPR
- (13) ☐ Hjemme-hos'er
- (14) ☐ Sundhedsplejerske
- (15) ☐ Børnehjem/ungdomspension

Andre:

_____

34) Oplever du, at der er kommet flere elever i din klasse med faglige, sociale eller adfærdsmæssige udfordringer (uden krav om støtte) i løbet af de sidste tre år?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ved ikke

35) Oplever du, at der er kommet flere elever i din klasse med særlige eller vidtgående udfordringer (med krav om støtte) i løbet af de sidste tre år?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Ved ikke

36) Hvilken betydning har det for din forberedelsestid, hvis din undervisning skal tilgodesee inklusionsopgaven?

- (1) ☐ Jeg bruger meget mere tid på forberedelse
- (2) ☐ Jeg bruger lidt mere tid på forberedelse
- (3) ☐ Uændret tidsforbrug på forberedelse
- (4) ☐ Jeg bruger lidt mindre tid på forberedelse
- (5) ☐ Jeg bruger langt mindre tid på forberedelse
- (6) ☐ Ved ikke

37) Hvilken betydning har det for din samarbejdstid, hvis din undervisning skal tilgodesee inklusionsopgaven?

- (1) ☐ Jeg bruger meget mere tid på samarbejde
- (2) ☐ Jeg bruger lidt mere tid på samarbejde
- (3) ☐ Uændret tidsforbrug på samarbejde
- (4) ☐ Jeg bruger lidt mindre tid på samarbejde
- (5) ☐ Jeg bruger langt mindre tid på samarbejde
- (6) ☐ Ved ikke

38) Oplever du, at du har den fornødne tid til at håndtere inklusionsopgaven i din samlede arbejdstid?

- (1) ☐ Ja
- (2) ☐ Nej
- (3) ☐ Delvist
- (4) ☐ Ved ikke

Uddyb eventuel dit svar

Her er plads til dine eventuelle, øvrige kommentarer vedrørende inklusionsopgaven:

Tak for din besvarelse

Formandskab, bestyrelse og kredsen af tillidsvalgte i Frederiksberg Lærereforening vil i fællesskab behandle resultatet af undersøgelsen.

Pointer vil blive brugt i den videre dialog med politikere, skoleforvaltning og skoleledere om inklusionsindsatsen på skolerne på Frederiksberg.

Husk at trykke afslut for at registrere din besvarelse.

